

Aho Onsoi pinasuku' ri YAHAYA

Rahu Papaintalangan

Randalom nu Aho Onsoi hitu Yasus pinaintalang ra rahu nu Ala ampus-ampus nasauk ra ulun am inurong ra lolot taka. Ohondo' ra nirahu ra suot nu buku hitu Aho Onsoi hitu tinulisan hili ulun ambasa' ra buku hitu angin-topot ra Yasus nga Raja' Kaayahan nopongo nirandi' nu Ala am io Anak nu Ala. Hili mimpuun ra intopot nilo rio, ilo akaalap ra bayah (20:31).

Rahu pinamahulu napaintalang ra Rahu nu Ala ampus-ampus hino io hino Yasus. Bahian kasaa' ra buku hitu ahulit ra nansalinutan kalalaban nopongo inuma' no. Tatandu' kalalaban hino anilu' ra Yasus hino Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala, am io Anak nu Ala. Tuki-tukir pahulitan ra kalalaban rina-nganan ra pahayaman nu Tuhan Yasus ra ulun-ulun. Intor ra pahayaman-pahayaman hino atalang kapiro ra aun langus nu tatandu' kalalaban hino. Luang nu bahian hitu pinaintalang nga siino ulun mintopot ri Yasus am asauk ra ulun ubason no io yak siino po mansang rio am ikaa asiha' mintopot rio.

Bahian 13-17 ahulit ra aun koson nu pansiluluman ri Yasus am ulun ubason no rano ra paat nu londom panakuban ri Yasus am aun koson no namalair am napaingkotoh ra huang nilo ra paat londom hili. Bahian-bahian pamaparan ahulit ra aun koson ri Yasus tinakub am binisara', am aun koson no ra io sinalip, inatoi am pinanduli' kaayaho' am aun koson no inintalang ra ulun ubason no ra pongo no pinanduli' kaayaho'.

Pahulitan ra sangulun ruandu' tinakub nga nampalapau (8:1-11), pinaun-sop ra lolot nu tatandu' kurungan maayo nga asuang buku am salinan-salinan ra bahu li ikaa nanulis ra pahulitan hino. Io yak siino nanulis ra kula-kula' kaintok. Randalom nu buku hitu Yahaya apakaulu' ra taak, io hino bayah otopot am ampus-ampus tinaakan nu Ala mimpuun ri Karistus. Taak hino inimuunan noyo ra tana' am alimanan nu ulun-ulun angintopot ri Yasus asauk ra ralan muoi ra Ala, asauk ra apaintalang ra Ala, am asauk ra anaak ra bayah. Inuma' ri Yahaya io hino pangabihan-pangabihan inalap no intor ra baal tukir orou ra anilu' ra katapatan-katapatan nu bayah, papahandaan, siang, ruti', bantang, hambala' am rumba no, taunan nu anggur am kinawa' no.

Suot nu Aho hitu

Pangimuunan 1:1-18

Yahaya omomororob am ulun-ulun lali' nasauk ubason ri Yasus 1:19-51

Karaya' ri Yasus tanga' nu ulun 2:1-12:50

Orou-orou pangawian ra Yarusalim am maar ra Yarusalim 13:1-19:42

Linuatan ri Yasus am napaintalangan ra inan no 20:1-31

Pamaparan: papaintalangan ra inan no poyo ra Galilia 21:1-25

Aho Onsoi angibit ra kaayahan

1 ¹Kaapo tana' tu nasauk siino no ulun sabiton ra Rahu lai-lair noyo siino. Rahu hino nirumangan ra Ala am Rahu hino ohondo' ra Ala. ²Io nirumangan ra Ala intor ra puu-puun nali ³am intor ra Rahu hino Ala nanguma' ra kawi' nu atu-atu. Kono po ikaa Rahu hino kawi' nu atu-atu ra tana' tu am limbawon kaando' kasaumi po asauk. ⁴Rahu hino nga nanaak ra bayah^a ra kawi' nu aayah am kaayahan hino napakawantang ra kawi' nu ulun. ⁵Awantang hino apakawantang ra olondom, am olondom hino ikaa nakalasa' ra awantang hino.

⁶Siino sangulun sinusub nu Ala ininggalanan ri Yahaya. ⁷Io inatong amala' ra ulun intor ra baal nu awantang hino. Io ambala' ra baal nu awantang hino hili kawi' nu ulun angkinongoh ra pambalaan hino am mintopot yak ra awantang hino. ⁸Sala' ka Yahaya awantang hino, io yak io inatong muoi yak ambala' ra baal nu awantang hino.

⁹Hitu nga awantang otopot io hino awantang sinumuku' ra tana' tu am apakito ra awantang hino ra ulun nu tana'. ¹⁰Rahu hino siino ra tana' tu. Intor ra Rahu hino Ala napasauk ra tana' tu, io yak ulun ra tana' hitu ikaa akakaulih rio. ¹¹Io sinumuku' ra nagiri no tohom, io yak bansa' no tohom ikaa apaunsop rio. ¹²Io yak tayar nu ulun apaunsop am angintopot rio, taakin no ra kuasa' hili asauk ra anak-anak nu Ala. ¹³Am ulun asauk ra anak-anak nu Ala sala' ka anakon nu ulun io yak Ala asauk ra ama' nilo.

¹⁴Rahu hino nopongo sinumauk ra ulun, hili inurong nirumangan ritaka. Am itaka nakailong ra hayo nu kuasa' kaansukan io hino kuasa' kaansukan nu sangulun anak nu Ama' Ala. Am lumangus ra anak hino itaka akakaulih ra Ala am asi' no ritaka.

¹⁵I Yahaya inatong ambala' ra baal nu Rahu hino. Rahu no, "Hitu nga ulun kuon ku matong naaling intor rakon io yak io labing aulu' intor rakon, nga ikaa po au inanak am lai-lair noyo siino."

¹⁶Io akaasi' kapiro kaando' popor no io anaak ra barakat ritaka. ¹⁷Ala nanaak ra Arat nu ugama no ri Musa li, io yak asi' am katapatan nu Ala pinaintalang lumangus ri Yasus Karistus. ¹⁸Kaando' kasangulun po nakakito ra Ala. Anak yak nu Ala saumi hino ohondo' ra Ala Ama' no am namarangan rio, io nga napaintalang ra Ala Ama' ritaka.

Pambalaan ri Yahaya

(*Mat 3:1-12; Mrk 1:1-8; Luk 3:1-18*)

¹⁹Mamaayo-mamaayo nu ulun Yahudi siino ra bandar Yarusalim nanusub ra kula-kula' imam am kula-kula' ulun ri Liwi muoi angkimuot ri Yahaya, rahu kanilo, "Aun ki' oko tu?"

²⁰Yahaya namalihua ikaa nahalim io yak io inindahu kapiro-pio, rahu no, "Au hitu sala' ka Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala li."

²¹Limbang nu ulun hiano, "Kono po hino, aun ki' oko hitu? Ili ki' oko?"

Limbang ri Yahaya, "Sala'."

Am rahu kanilo po, "Oko ki' ulun angindul ra rahu nu Ala kuon li?"^b

^a1:4 Rahu hino nanaak ra bayah: karuo kono am; kawi' nu pinasauk hiano okotohom ra bayah nu kono ilo sumilulum ra rahu hino.

^b1:21 Ulun angindul ra rahu nu Ala Namagun kuon li: Io nga lansanon ra matong ambala' aparayol ra ratangan nu Raja' Kaayahan hino.

Limbang kono po ri Yahaya, "Sala'."

²²Am rahu kono po nu ulun hiano, "Mindahu ko nga ramon aun ki' oko hitu. Nga kaando' naapo pamalimbang mai ra ulun-ulun nanusub ramon rano. Balaan mu raino, aun ki' oko tu?"

²³Limbang ri Yahaya, "Au nga kuon ri Yasaya li, sangulun angindul ra rahu nu Ala, rahu kono,

*'Sangulun lua-luap ra tana'
asuang ra batu am inahison
li, rahu kono,
Lairon mi ralan alumbis ra
tayar nu Tuhan!'*"

²⁴Ulun-ulun sinusub nu ulun Parisi^c hiano nangkimuot ri Yahaya, ²⁵rahu kanilo rio, "Kono po oko sala' Raja' Kaayahan am sala' i Ilia, karuo kono am ulun angindul ra rahu nu Ala kuon li, kulo ki' oko omororob ra ulun?"

²⁶Limbang ri Yahaya, "Au omororob ramuyun ra siang yak. Io yak siino sangulun ininggayou ra lolot mi ikaa akaulihan mi. ²⁷Io matong ahinaaling intor rakon io yak au anunuloon amalalah pono' ra abot-abot nu kasut nano am ikaa yak au akatuma'."

²⁸Kawi' nu hino nasauk ra bandar Baitani ra sandaup nu siang Yordan solor ra saraton, ra hino nga intok ri Yahaya omororob ra ulun.

Maak nu Rumba nu Ala

²⁹Suaban nali kakito ri Yahaya i Yasus sumuku' rio. Hili rahu no, "Ilai' mi Maak nu Rumba nu Ala, lumangus rio sala' nu ulun nu tana' tu inampunan. ³⁰Hitu nga ulun kuon kuli matong naaling rakon li, io yak io labing aulu' kuasa' intor rakon nga kaapo au inak lai-lair noyo siino.

³¹Ra pahulu li au ikaa akapandai ra ulun hitu io hino matong ahinaaling rakon, io yak au matong omororob ra ulun ra siang hili bansa' Israil akakaulih rio."

³²I Yahaya pono' am nambala' ra aun nakito no, rahu no, "Au nakakito ra Ro nu Ala tinumuun ohondo' ra susuit asang intor ra limbowon hili sinumorop am nirumangan rio.

³³Ikaa po nasauk baal hino ikaa po au akapandai ra ulun hitu io hino ulun matong ahinaaling rakon. Io yak Ala nanusub rakon omororob ra ulun ra siang, am rahu no rakon, 'Paat mu akakito ra Ro nu Ala tumuun am sumorop ra sangulun no, io nga omororob ra ulun ra Ro nu Ala.'"³⁴Rahu po ri Yahaya, "Au nopongo nakakito rio. Hino puun no au aatas ambala' nga io kapio-pio Anak nu Ala."

Puu-puun ri Yasus namili' ra ulun ubason no

³⁵Suaban nali i Yahaya am ruo ngaulun ulun ubason no inuoi po ra intok hino. ³⁶Paat no nakakito ri Yasus nansail, rahu kono, "Ilai' mi nga raino! Hino nga raino Maak nu Rumba nu Ala li."

³⁷Pakaringoh ruo ngaulun ubason ri Yahaya no ra hino am parambus ilo inaya' ri Yasus. ³⁸Pangalii' i Yasus am ilong kono ruo ngaulun sunu-sunu' rio. Hili rahu no rilo, "Aun ki' uyumon mi tu?"

Limbang kanilo, "Rabi aun ki' intokon mu?" ("Rabi" atungon no guru'.)

³⁹Limbang ri Yasus, "Tkon mi nga am ilayan mi."

Hili ilo inaya' ri Yasus am kakito nilo intok nano am ilo pono' nirumangan rio ra orou hili. Paat hino jaam kaapat solor ra kamayon.

^{c1}:24 Ulun sinusub nu ulun Parisi: Karuo kono am; ulun sinusub hiano io hino Parisi.

⁴⁰Sangulun intor ra lolot nu ruo ngaulun nakaringoh ra rahu ri Yahaya no inaya' ri Yasus io hino i Andarias, pahaka' ri Simun Piturus. ⁴¹Am uyumo' ri Andarias i Simun, pahaka' no hino am rahu no, "Nakito mai no Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala li, sabiton taka ri Masias li." (Atungon nu "Masias" ra rahu nu ulun Yunani io hino "Karistus" karuo kono am Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala.^d) ⁴²Io nangibit ri Simun inuoi ri Yasus.

Pahilong i Yasus ri Simun hili io inindahu, rahu kono, "Oko hitu i Simun, anak ri Yahaya. Oko auma' sabiton ri Kipas." ("Kipas", ohondo' yak ra panabitan ri Piturus atungon no ruau nu batu.)

Yasus ahipah ri Pilipus am Natanil

⁴³Suaban nali Yasus inuoi ra दौर Galilia, hili io tinumiwol ri Pilipus, am rahu no, "Maya' ko rakon!"

⁴⁴I Pilipus hino ulun nu bandar Baitsaida io hino intokon ri Andarias am i Piturus. ⁴⁵am uyumo' po ri Pilipus i Natanil am paat no nakatiwol hili rahu ri Pilipus rio, rahu kono, "Nakito mai no ulun sinabit ri Musa ra buku nanuratan ra arat nu ugama am nasuratan ra Kitap-kitap nu ulun angindul ra rahu nu Ala. Io nga ininggalanan ri Yasus anak ri Yusup haling ra bandar Nasarit."

⁴⁶Io yak rahu ri Natanil rio, "Siino ki' atu-atu onsoi matong intor ra bandar Nasarit?"

Rahu kono ri Pilipus, "Ikon mu oyon to ilai'."

⁴⁷Kakito ri Yasus i Natanil maar pakasuku' am rahu no, "Hitu nga sangulun bansa' Israil otopot, ulun hitu

ikaa ambuak karuo kono am am-paruung."

⁴⁸Rahu ri Natanil, "Aun koson mu akakaulih rakon?"

Limbang ri Yasus rio, "Kaapo i Pilipus nangipah riun, nakito ku no oko nanturung ra puun nu santaun ara aamis."

⁴⁹Limbang ri Natanil rio, "U Guru', oko nga Anak nu Ala, oko nga Raja' nu ulun Israil."

⁵⁰Limbang ri Yasus rio, "Angintopot ki' oko ra kawi' nu baal hino? Nga au nopongo inindahu riun, 'Au nakakito riun ra puun nu santaun ara aamis?' Oko akakito rahili ra baa-baal labing kasumpaan sumunu' ra hitu!"

⁵¹Am rahu po ri Yasus rilo, "Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu, akau akakito rahili ra limbowon tumabang am kawi' nu malaikat nu Ala tumuun am sumimpur ra rasawat nu Ulun Sinusub nu Ala."

Pahuatan nasauk ra bandar Kana

2 ¹Ruo orou lolot no, am siino po irau pahuatan ra bandar nu Kana ra दौर Galilia, am ina' ri Yasus no siino ra hino. ²I Yasus am ulun ubason no rano inipahan po muoi ra pahuatan hino. ³Paat nu ruu' nu anggur hino naawi' indahu ina' ri Yasus no rio, "Naawian no ilo ra ruu' nu anggur."

⁴Limbang ri Yasus, "U ina', ikaa kula' onsoi ra kono oko anusub rakon anguma' ra atu-atu, nga ikaa po nasuku' orou ku."

⁵Rahu nu ina' ri Yasus no ra ulun angangator hiano, "Onsoi yak insuhuton mi kawi' nu panusuban no ramuyun."

⁶Ra hino siino onom sampa', intok nu siang pambabahuan maya' ra Arat

^d1:41 Masias...Raja Kaayahan: Ilayan mi ra Kamus raliwi nu rahu Karistus.

sinuratan ri Musa. Tuki-tukir nu sampa', hiano auma', suangin ra siang maar aatus ngalito. ⁷Rahu ri Yasmus ra ulun angangator hiano, "Panuon mi sampa' hiatu ra siang." Am panuuk ulun hiano ra siang suku' sampa' hiano napanu'.

⁸Am rahu po ri Yasmus ra ulun hiano, "Anuuk ka raino am pakinami' ra ulun amihang ra pahuatan hino." Am ilo pono' inaya' ra panusuban ri Yasmus no.

⁹Paat nu ulun amihang ra pahuatan hino nanginam am siang hino nasauk ra ruu' nu anggur, io ikaa akapandai ra aun haling nu ruu' nu anggur hino. (Ulun angangator rano yak akapandai nga ilo hua nanuuk ra siang hino). Am ipahi' nu amimihang ra uwot hino ungkuyon ahuot hino. ¹⁰Am rahu no ra ungkuyon ahuot hino, "Kaubasan nu uwot kono hitu tuki-tukir nu ulun apainum pahulu ra ruu' nu anggur aamis, am kono ulun tambului hiano akaandas anginum hili io apainum ra ruu' nu anggur ikaa kula' aamis. Io yak oko namului ra ruu' nu anggur aamis suku' raino."

¹¹Hino nga puu-puun nu tatandu' kalalaban inuma' ri Yasmus ra bandar nu Kana ra दौर Galilia. Io apakito ra kuasa' kaansukan no, am ulun ubason no rano pono' inintopot rio.

¹²Pongo nu hino i Yasmus am ina' am pahaka-pahaka' no am ulun ubason no rano inuoi ra bandar Kaparnaum am inayan ra hino kula-kula' orou.

Yasmus inunsop ra Pahun nu Tuhan
(*Mat 21:12-13; Mrk 11:15-17; Luk 19:45-46*)

¹³Paat nu Irau Paska nu ulun Yahudi amaar asauk, i Yasmus pahulu inuoi ra bandar Yarusalim. ¹⁴Ra lusar nu Pahun nu Tuhan ra Yarusalim, io nakakito ra kula-kula' ulun antatalan ra sapi' am rumba am susuit asang, am siino poyo

kula-kula' ulun anunukar ra usin anturung ra mija' nilo no. ¹⁵Yasmus namaal ra lalapos intor ra tali am usoho' no pahiruo' kawi' nu kium, io hino rumba am sapi' intor ra pahun nu Tuhan. Io namalukaang ra mija' nu ulun anunukar ra usin rano suku' usin nu ulun hiano nahuntias. ¹⁶Rahu kono ra ulun antatalan ra susuit asang hiano, "Ibiton mi kawi' nu hiatu. Ikaa no akau raino apasauk ra Pahun nu Ama' ku ra intok nu ulun antatalan am ahahilir!"

¹⁷Hili kahuang nu ulun ubason no rano ra aun nasuratan ra Kitap, rahu no, "Asi' ku ra Pahun nu Tuhan apasauk ra patayan!"

¹⁸Mamaayo-mamaayo nu ulun Yahudi nambuuk ri Yasmus am nangkimuot rio, "Aun ki' tatandu' kalalaban maan nu anatandu' ra kuasa' mu ra inuma' mu hitu?"

¹⁹Limbang ri Yasmus, "Bunsahon mi nga Pahun nu Tuhan hitu, am au po amaal ra buoi nu talu orou."

²⁰Rahu nu mamaayo nu ulun Yahudi hiano, "Apat ngoopor am onom ngaupok buoi nu ulun namaal ra Pahun nu Tuhan hitu. Oko po ki' naapo akabaal ra buoi nu talu orou yak?"

²¹Io yak Pahun nu Tuhan kuon ri Yasmus no, io hino intor ra baal nu inan no tohom. ²²Intor ra hino, paat ri Yasmus pinanduli' kaayaho' haling ra patayan, ulun ubason no rano nakahuang ra aun nopongo binalaan ri Yasmus li, hili ilo nangintopot ra nasuratan ra Kitap, am kawi' nu rahu binalaan no.

**Yasmus akapandai ra kinabaalo'
nu ulun**

²³Paat ri Yasmus siino ra bandar Yarusalim ra paat nu Irau Paska nu ulun Yahudi, am asuang ulun angintopot rio nga tatandu-tatandu'

kalalaban inuma' no. ²⁴Io yak i Yarus ikaa angintopot ra ulun hiano, nga io akapandai ra huang nu kawi' nu ulun. ²⁵Ikaa pono' ulun bokon ambala' rio ra baal nu ulun nga io akapandai ra aun-aun siino ra huang nu ulun.

Yarus am Nikodimus

3 ¹Siino sangulun ulun Parisi ining-galanan ri Nikodimus. Io sangulun mamaayo nu ulun Yahudi. ²Paat nu saumi londom io inuoi ri Yarus am rahu kono, "Guru' akai akapandai riun sangulun guru' sinumuku' intor ra Ala. Nga ikaa oko akaalap anguma' ra tatandu' kalalaban maan mu nu kono po Ala ikaa amarangan riun."

³Limbang ri Yarus rio, "Huangon mu onsoi-onsoi rahu kutu. Kono sangulun ikaa anakon bahu^e io ikaa pihangon nu Ala."

⁴Limbang ri Nikodimus ri Yarus, "Aun koson nu ulun anakon po bahu ra paat no matuo? Auma' ki' io munsop ra pahupuon nu ina' no am anakon po bahu?"

⁵Limbang ri Yarus, "Huangon mu onsoi-onsoi rahu kutu. Kono sangulun ikaa anakon bahuon haling ra siang am haling ra Ro nu Ala io ikaa asauk ra ulun pihangon nu Ala. ⁶Ama' am ina' ra tana' hitu anaak ra bayah nu inan ra anak no. Io yak Ro nu Ala anaak ra bayah bahuon ra inaning nu ulun.

⁷Ikaa oko asumpo ra rahu ku, 'Kawi' mi onsoi anakon bahu.^f ⁸Angin amalinabu aun-aun yak ulion no. Oko akaringoh ra rahu no io yak ikaa apandayan mu intor no am aun languson nano. Kono po hino nu ulun anakon bahu nu Ro nu Ala."

⁹Limbang ri Nikodimus, "Aun koson nu baal hitu asauk?"

¹⁰Limbang ri Yarus, "Oko hitu guru' nu bansa' Israil aulu', kulo ki' oko ikaa akapandai ra baal hitu?"

¹¹Huangon mu onsoi-onsoi rahu kutu. Akai ambala' ra aun napan-dayan mai, am amala' ra napandayan mai ra aun nakito mai. Io yak akau ikaa mintopot ra aun pambalaan mai. ¹²Kono au ambala' ramuyun ra baal nu tana' tu akau ikaa mintopot. Aun koson mi angintopot kono au ambala' ramuyun ra baal nu Surga'? ¹³Kaando' kasangulun nakasuku' ra Surga'. Ulun yak tinumuun haling ra Surga' sinusub nu Ala hino nakasuku'.

¹⁴Kono i Musa naninggol ra kukuo binabaal haling ra tambaha' ra saumi taun ra tana' asuang ra batu am inahison li, am kono po hino nu Ulun Sinusub nu Ala singgalin kasawato' rahili. ¹⁵Hili tuki-tukir nu ulun angintopot rio akaundut ra bayah otopot am ampus-ampus."

¹⁶Nga maayo hua bonsoi asi' nu Ala ra ulun nu tana' hitu suku' io nanaak ra Anak no saumi hili aun-aun ulun angintopot rio ikaa aukuman io yak akaundut ra bayah otopot am ampus-ampus. ¹⁷Ala nanusub ra Anak no inuoi ra tana' tu sala' ka amaratu' ra ukum io yak apakaayah ra ulun nu tana'. ¹⁸Aun ulun angintopot ra anak hino ikaa io aukuman, io yak aun ulun ikaa angintopot nalair noyo naukuman nu Ala nga ulun hino ikaa mintopot ra Anak nu Ala saumi hino.

¹⁹Kono hitu nga pamutusan nu Ala ra ulun. Awantang hino nopongo sinumuku' ra tana' tu. Io yak olondom yak aulu' kasiha' nu ulun. Ikaa ilo asiha' ra awantang hino, nga kawi' nu maan nilo no alaat. ²⁰Tukir nu ulun anguma' ra kalaatan, asisingon ra awantang, io aangas muoi ra awan-

^e3:3 anakon bahu: Karuo kono am; anakon intor ra rasawat

^f3:7 anakon bahu: Karuo kono am; anakon intor ra rasawat

tang hino, nga awantang hino apaintalang ra inuma' nilo ala' hino. ²¹Io yak ulun olondon ra kasiha' nu Ala, io matong ra awantang hino, hili inuma' no hino apandayan ra maya' ra kasiha' nu Ala.

Yasus am Yahaya Omomorob

²²Kalibos hili am bi po ri Yasus am ulun ubason no rano muoi ra दौरा Yudia. Am ilo inurong ra hino kula-kula' buoi am ilo pono' omorob po ra ulun. ²³⁻²⁴Paat nu hili i Yahaya ikaa po niriil. Io omorob ra ulun ra intokon sabiton ra Ainun, ikaa kula' atawoi intor ra intok sabiton ra Salim, nga intok hino asuang siang. Am ulun asuang rano sarato-ratong muoi akirorob am hili i Yahaya nomorob rilo.

²⁵Am kula-kula' ulun ubason ri Yahaya no angimuun ahahansang ra sangulun ulun Yahudi⁸ ra baal nu ambahu' maya' ra arat nu ugama. ²⁶Hili bi nu ulun ubason ri Yahaya rano inuoi ri Yahaya rio am rahu kanilo, "Ahuang mu ki' guru' ulun rangan mu ra sandaup nu siang Yordan li, tiniluan mu ramon ra pahulu li? Ilai' nga, raino io omorob ra ulun am kawi' nu ulun muoi yak rio!"

²⁷Limbang ri Yahaya, "Kaando' kasangulun akaalap ra atu-atu kono Ala ikaa anaak rio. ²⁸Akau nopongo nakaringoh ra rahu kuli, 'Au sala' ka Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala li. Io yak au sinusub yak pinamahulu intor rio."

²⁹Ruandu' uwoton hino tohom nu ungkuyon ahuot. Rangan nu ungkuyon ahuot hino angkuliman am angkinongoh am anginsuat ra paat no akaringoh ra rahu nu ungkuyon ahuot hino. Kono po hino raino au anginsuat ra huang aingkoos. ³⁰Ikaa

mulalas io indu-indul kauluon am au indu-indul ikaa aulu'."

Ulun inatong intor ra Surga'

³¹Ulun inatong intor ra Surga' labing maayo kuasa' intor ra kawi' nu ulun. Ulun inatong intor ra tana' lilian nu ulun nu tana' tu, am io ahayam yak ra baal nu tana' hitu. Io yak ulun inatong intor ra Surga' hino akalabing ra kawi' nu ulun. ³²Io ambala' ra aun nakito no am naringoh no. Io yak sangulun pono' kaando' angintopot ra pambalaan no hino. ³³Io yak aun angintopot ra pambalaan no hino, ulun hino anganku ra rahu nu Ala otopot.

³⁴Ulun Sinusub nu Ala hino angindul yak ra rahu nu Ala nga Ro nu Ala tinaakan ingkooso' rio. ³⁵Ama' hino akaasi' ra anak no am nopongo nanaak ra kawi' nu kuasa' no ra anak no hino. ³⁶Ulun angintopot ra anak hino io akaalap ra bayah otopot am ampus-ampus no. Io yak ulun ikaa maya' ra Anak hino io ikaa akaalap ra bayah. Io ukumin yak nu Ala suku' ra buo-buoi no.

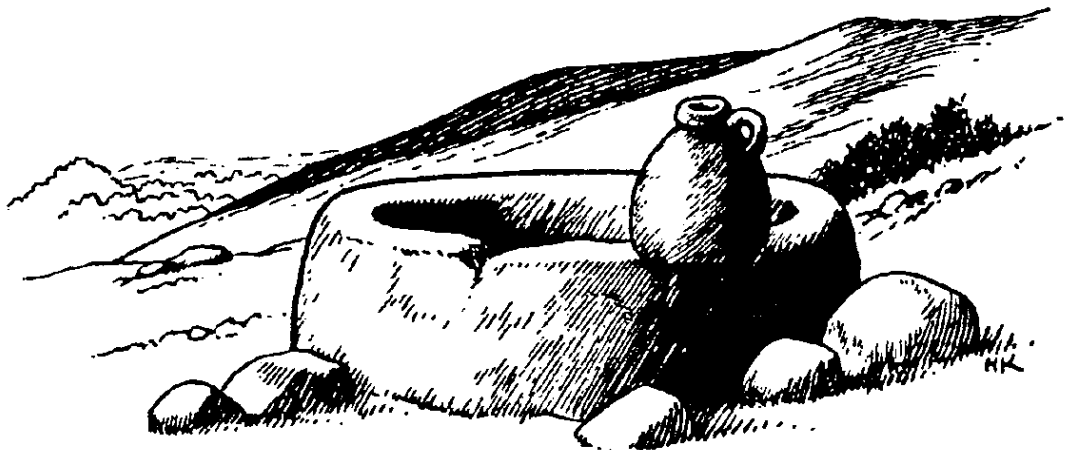
Yasus am ruandu' nu Samaria

4 ¹Ulun-ulun Parisi nakaringoh labing asuang ulun maya' ra pangubasan am nirorob ri Yasus intor ra ulun maya' ra pangubasan ri Yahaya. ²(Topot no i Yasus ikaa auma' omorob ra ulun. Ulun ubason no rano yak halan omorob.)

³Pakapandai i Yasus ra ulun-ulun Parisi nakaringoh ra baal hino io pono' am inakou haling ra दौरा Yudia nanduli' ra दौरा Galilia. ⁴Ra lakou ri Yasus hino ikaa mulalas io ansail ra दौरा Samaria. ⁵Suku' no ra

⁸3:25 sangulun ulun Yahudi: Luang nu buku nakalair; ulun Yahudi.

3:24 Mat. 14:3, Mrk. 6:17, Luk. 3:19-20 3:28 Yah. 1:20 3:35 Mat. 11:27, Luk. 10:22 4:5 Kas. 33:19, Yos. 24:32

Parigi am sampa'

saumi bandar ra Samaria ininggalan ra Sikar amaar ra tana' tinaakan ri Yakup ri Yusup anak nali ra pahulu li.

⁶Ra hino nga intok nu parigi ri Yakup li. Nga nalumpai hua i Yasus ra lakou nano, hili io nanturung ra ihih nu parigi hino. Am paat nu hino tanga' nu orou. ⁷⁻⁸Am ulun ubason ri Yasus rano inuoi ra bandar no nahalir ra akan.

Ratong nu sangulun ruandu' nu Samaria muoi sumuuk. Rahu ri Yasus ra ruandu' hino, "Auma' ki' oko anaak rakon ra siang muno?"

⁹Limbang nu ruandu' nu Samaria hino, "Oko ulun Yahudi, am au ulun nu Samaria. Aun koson mu akitaak ra siang inumon haling rakon?" (Nga ulun Yahudi kaando' pansiluluman ra ulun Samaria.)

¹⁰Limbang ri Yasus nambala' rio, "Kono oko akapandai ra taak nu Ala am aun ki' kaulun akitaak riun ra siang tu, oko ra hitu akitaak intor rio am io rahili anaak riun ra siang apakaayah."

¹¹Rahu nu ruandu' hino, "Tuan, oko kaando' panunuuk am parigi hitu andalom kapiro. Aun ki' pangala-

pan nu Tuan ra siang apakaayah hino? ¹²Aki mai li, i Yakup, nanaak ramon ra parigi hitu. Io am anak-anak no am kawi' nu bibiah no nangingnum yak ra siang hitu. Sumail ki' oko ri Yakup aki mai li?"

¹³Limbang ri Yasus, "Aun-aun anginum ra siang hitu io apuwaan ra pinawo rahili. ¹⁴Io yak aun anginum ra siang taakan ku hino, io ikaa apuwaan ra pinawo suku' ra sabuobuoi no. Nga siang taakan ku hino asauk ra saumi labut, am siang nu labut hino anaak ra bayah otopot am ampus-ampus ra ulun hino."

¹⁵Rahu nu ruandu' hino, "U Tuan, taakin mu au ra siang hino hili au ikaa apuwaan ra pinawo poyo am ikaa siha' ku anduli' ra hitu sumuuk ra siang."

¹⁶Am limbang ri Yasus, "Oyon mu ipahi' andu' muno am panduli' po ra hitu."

¹⁷Limbang nu ruandu' hino, "Kaando' andu' ku."

¹⁸Rahu po ri Yasus, "Kapiro rahu muno ra oko kaando' andu'. Nga indimo no hua oko anduo', am unguyon rangan muno raino sala' ka andu' mu."

h4:9 Ulun Yahudi kaando' pansiluluman ra ulun Samaria: Karuo kono am; Ulun Yahudi aangas amakai ra sangkir am mangkuk pinakai nu ulun Samaria.

4:9 Izr. 4:1-5, Nhm. 4:1-2

19Rahu nu ruandu' hino, "U Tuan au akapandai raino, oko hitu sangulun angindul ra rahu nu Ala. **20**Aki' mai rali sumambayang ra Ala ra inuluh hitu, io yak akau ulun Yahudi mindahu, bandar Yarusalim yak intokon sumamba ra Ala."

21Rahu ri Yasus riö, "Onsoi oko mintopot ra rahu ku hitu, saumi paat no, ulun sumamba rahili ra Ala sala' ka inuluh hitu karuo kono am bandar Yarusalim. **22**Akau ulun Samaria ikaa akapandai ra aun sambaan mi io yak akai ulun Yahudi akapandai ra aun sambaan mai. Nga ulun Yahudi ambala' ra aun koson nu Ala apakaayah ra ulun. **23**Io yak paat no auma' matong, am raino inatong noyo, nga haling ra kuasa' nu Ro nu Ala ulun auma' sumamba ra Ala Ama' maya' ra katapatan nu kinabaalo' no. Hino nga samba otopot kasiha' nu Ala. **24**Nga Ala hino ro, am haling yak ra kuasa' nu Ro nu Ala ulun auma' sumamba ra Ama' maya' ra katapatan nu kinabaalo' no."

25Rahu nu ruandu' hino, "Apan-dayan ku Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala hino auma' matong. paat no matong io rahili ambala' ritaka ra kawi' nu atu-atu."

26Limbang ri Yasus, "Au nga hitu, ahayam riun tu raino."

27Paat nu hino suku' nu ulun ubason ri Yasus rano. Ilo ololob ahilong ri Yasus nga io nahayam ra sangulun ruandu'. Io yak kaando' kasangulun ra lolot nilo angkimuot ra ruandu' hino ra rahu, "Inan aun kasiha' mu?" karuo kono am angkimuot ri Yasus, "Kulo ki' oko pahayam ra ruandu' hitu?"

28Sinoo' nu ruandu' hino panuukan no ra siang no am panduli' io ra bandar no am namala' ra kawi' nu ulun amahun ra bandar hino. **29**Rahu kono, "Ikon mi, muoi ka pahilong ra ulun inindahu ra kawi' nu atu-atu inuma' ku. Hino kaili' Raja'

Kaayahan nirandi' nu Ala li?" **30**Kawi' nu ulun ra bandar hino inakou inuoi pahilong ri Yasus.

31Paat nu hino ulun ubason ri Yasus hiano anusub ri Yasus muoi aangkan, rahu kanilo. "Aangkan oko, Guru'."

32Limbang ri Yasus, "Siino kanon ku ikaa napandayan mi."

33Hili ulun ubason no rano akibala' ra sangulun am sangulun, rahu kanilo, "Siino ki' ulun nangibit rio ra kanon?"

34Rahu ri Yasus, "Kanon kutu io hino olondon am anguma' ra kasiha' nu nanusub rakon no am omongo ra kawi' nu karaya' tinaakan no rakon. **35**Asalok akau mindahu, 'Apat ngabulan po amahun am hili ongotom.' Io yak ilai' mi nga umo no naansak noyo pari no am auma' noyo otomon! **36**U'un ongotom hiano akaundut ra hari' nilo no am angibit ra ulun muoi ra kaayahan otopot am ampus-ampus. Ulun angasok am ulun ongotom kawi' nilo rahili anginsuat. **37**Otopot rahu pangintiluan hitu, ulun bokon angasok am ulun bokon solor ongotom. **38**Au anusub ramuyun ongotom ra umo inasok nu ulun bokon, io hino umo ikaa inanggoi mi am raino akau amalulur ra umbung nu umo kinaraya' nilo."

39Ulun amahun ra bandar nu Samaria asuang inintopot ri Yasus nga sangulun hua ruandu' nambala' rilo, am rahu nu ruandu' hino, "Io namala' rakon ra kawi' nu atu-atu nopongo inuma' ku." **40**Paat nu ulun nu Samaria nakasuku' ri Yasus, likati' nilo Yasus murong rumangan po rilo. Am Yasus pono' inurong ra hino ruo orou buoi no.

41Am labing po suang nu ulun inintopot ri Yasus nga haling ra pangu-basan no rilo. **42**Rahu nilo ra ruandu' hino, "Akai angintopot raino, sala' ka rahu mu nili yak ramon, io yak raino akai kapio-pio nakaringoh ra pangu-basan no, am raino akai angintopot ra

io nga Raja' Kaayahan nu ulun nu tana'."

**Yasus namihah ra anak nu ulun
mamaayo nu ulun nu Raja'**

43Pongo nu ruo orou buoi no ra bandar Sikar, am bi ri Yasus nanduli' ra दौरा Galilia. **44**Rahu ri Yasus, "Sangulun ulun angindul ra rahu nu Ala ikaa ansukon ra nagiri no tohom."

45Paat ri Yasus nakasuku' ra दौरा Galilia am tiwolo' io nu ulun-ulun ra intok hino ra huang anginsuat nga ilo siino ra bandar Yarusalim ra paat nu Irau Paska am ilo nopongo nakakito ra kawi' nu inuma' ri Yasus. **46**Haling ra hino i Yasus nanduli' po ra bandar Kana ra दौरा Galilia, intokon no nangungga' ra siang li nasauk ra ruu' nu anggur.

Ra intok hino siino sangulun mamaayo nu ulun nu raja' anak nano arualan ra bandar Kaparnaum. **47**Pakaringoh io ra Yasus sinumuku' intor ra दौरा Yudia inuoi ra दौरा Galilia, bi no inuoi nahuyum ri Yasus. Io amalikot ri Yasus muoi ra bandar Kaparnaum am amihah ra anak no maar patoi. **48**Rahu ri Yasus rio, "Kono akau ikaa akakito ra inuma-inuma' kasumpaan am kula-kula' tatandu' ikaa akau angintopot."

49Rahu kono nu mamaayo nu ulun nu raja' hino, "U Tuan, kapasión mu matong ra kaapo anak mai matoi."

50Rahu ri Yasus rio, "Bi kamu, anak mu hino auma' apihah." Am pangintopot ulun hino ra rahu ri Yasus am bi no inakou.

51Kotongo' no angkiralan katiwol io nu amba no rano. Am rahu kanilo, "Anak muno Tuan napihah noyo."

52Hili kimuati' no amba no hiano, rahu kono, "Aun ka jaam io napihah?"

Limbang nu amba no rano, "Jaam kasaa' ra kamayon ramai' li hohol no nalawo."

53Am kahuang nu mamaayo hino ra paat nu jaam hino nga inindahuan ri Yasus li, "Anak mu auma' apihah." Hili io am kawi' nilo sansulapan pono' am inintopot ri Yasus.

54Hino nga kainduo ri Yasus nanguma' ra tatandu' kalalaban ra paat no inatong intor ra दौरा Yudia inuoi ra दौरा Galilia.

**Yasus amihah ra ulun ra kulam
Baitsaida**

5¹Pongo nu hino siino saumi orou pahilawan nu ulun Yahudi am bi ri Yasus inuoi ra bandar Yarusalim ²Ra bandar Yarusalim ra maar nu totobon sabiton ra "Totobon nu rumba", siino saumi kulam' inggalan no ra rahu nu ulun Ibarani io hino Baitsaida.¹ Kulam hino siino limo tambil ra libung no. ³Asuang ulun arualan riringkuli' ra tambil hino io hino ulun nobolou, nakiro' am nobongkong. (Ilo angkuliman ra siang hino anambinual, ⁴nga saumi paat sangulun malaikat nu Tuhan tumuun apabual ra siang nu kulam hino, am ulun arualan lali' tumohok ra kulam hino ra paat nu siang nu kulam hino amubual, io apihah ra kawi' nu aruol siino ra inan nano.)

⁵Ra intokon hino siino sangulun unguyon arualan talu ngoopor am balu' ngaupok buoi no. ⁶Paat ri Yasus nakailong ra io bolo-bolong no napandayan hua ri Yasus ulun hino nabuoi noyo nantiruol. Hili rahu

^{15:2a} ra maar nu "totobon nu rumba" siino saumi kulam: Kauro kono am; maar nu "Kulam nu Rumba" siino saumi intok.

^{15:2b} Baitsaida: Luang nu buku nakalair sabiton ra Bitsata.

ri Yasus ra ulun hino, "Asiha' ko ki' apihah?"

⁷Limbang nu ulun arualan hino, "Tuan, kaando' kasangulun ra intok hitu amahaak rakon opotohok ra paat nu siang nu kulam hitu amubual. Am kono au lumikot muoi tohok, am ulun bokon solor akapamahulu."

⁸Rahu ri Yasus rio, "Lumuat ko am kakato' apin koolongon muno am bi makou." ⁹Parambus ulun hino noonsoi ra paat hino. Am kakato' no apin nano am bi no inakou.

Baal hino nasauk ra Orou Taahan nu ulun Yahudi. ¹⁰Hino puun no mamaayo nu ulun Yahudi inindahu ra ulun noonsoi hino, "Orou hitu Orou Taahan. Oko akasala' maya' ra arat nu ugama taka nga oko nangakat ra apin mu."

¹¹Limbang nu ulun hino, "Ulun nomohonsoi rakon no hino nga inindahu rakon ra kakaton mu apin muno am bi makou."

¹²Pangkimuot ilo rio, "Aun ki' ulun inindahu riun, ra kakaton apin muno am ibito' makou?"

¹³Ulun noonsoi hino ikaa akapandai ra atu hili kaulun, nga intok hino asuang ulun am i Yasus pono' am inakou ra intok hino.

¹⁴Ikaa kula' buoi lolot no, am katiwol po ri Yasus ulun hino ra Pahun nu Tuhan, am rahu po ri Yasus rio, "Raino oko nopongo napihah. Huangon mu onsoi-onsoi. Ikaa raino oko anguma' ra sala', hili ikaa mintup baal labing alaat ra bayah mu."

¹⁵Bi nu ulun hino inuoi pambala' ra mamaayo nu ulun Yahudi rano nga io pinihah ri yasus. ¹⁶Hino puun no ulun Yahudi angimuun apasusa' ri Yasus, nga io amihah ra ulun arualan hino ra Orou Taahan nu ulun Yahudi.

¹⁷Io yak limbang ri Yasus, "I Yama' hai-hait angkaraya' suku' raino, au pono' am kono yak hino."

¹⁸Intor ra rahu no hino aulu' po solor pahuyu-huyum nu mamaayo nu ulun Yahudi hiano ra amatoi ri Yasus. Sala' ka io nanguma' yak ra aun pinopol ra Orou Taahan, io yak io mindahu po ra Ala hino ama' no, atungon no io opohondo' ra inan no tohom ra Ala.

I Yasus hino akakuasa'

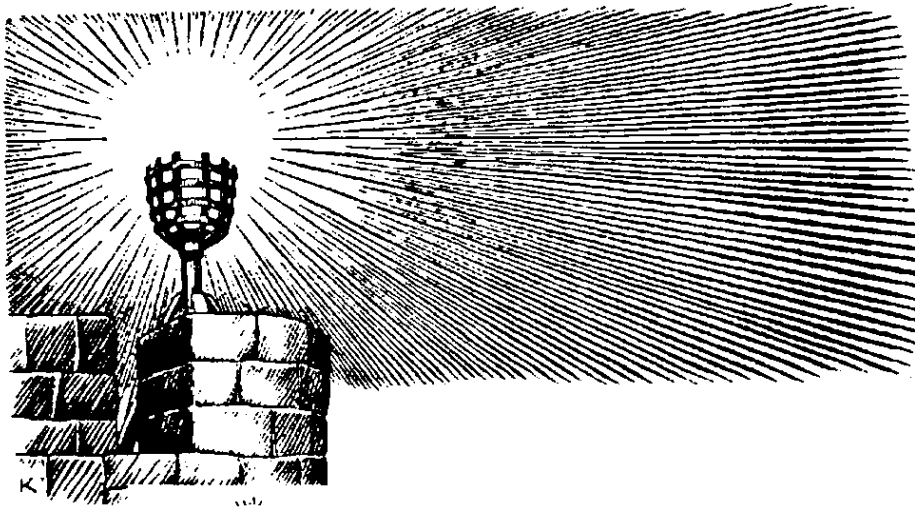
¹⁹Limbang ri Yasus, "Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Anak hino ikaa anguma' maya' ra kasiha' no tohom. Aun yak akito no maan nu Ama' no, hino yak suhuton no. Aun po maan nu Ama', hino po maan nu Anak. ²⁰Nga Ama' hino akaasi' ra Anak no am io anilu ra Anak no ra kawi' nu maan no. Io apaintalang ra Anak no ra baa-baal kalalaban bonsoi hili kawi' mi rahili asumpo. ²¹Nga Ama' hino amaluat ra ulun-ulun inatoi am anaak rilo ra bayah otopot am ampus-ampus. Kono po hino nu Anak hino apakaayah ra aun-aun maya' ra kasiha' no. ²²Ama' hino ikaa amutus ra inuma' nu ulun. Io yak kuasa' amumutus ra sala' nu ulun tinaakan no ingkooso' ra Anak no. ²³Hili kawi' nu ulun angansuk ra Anak hino ohondo' ra ilo angansuk ra Ama' hino. Aun ulun ikaa angansuk ra Anak hino, ikaa po ilo angansuk ra Ama' nanusub ra Anak hino.

²⁴Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Aun ulun angkinongoh am anguma' ra rahu ku am angintopot rio nanusub rakon no, io akaalap ra bayah otopot am ampus-ampus. Io ikaa aukuman nga io nalabus haling ra patayan am io onohom ra kaayahan.

²⁵Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Siino paat no auma' matong am

raino nakasuku' noyo, kono ulun matoi angkinongoh am anguma' ra rahu nu Anak nu Ala, am aun angkinongoh no am anguma' maya' ra rahu no io auma' aayah. ²⁶Ohondo' ra Ama' hino akakuasa' apakaayah, kono po hino io nanaak ra kuasa' ra Anak hino apakaayah po. ²⁷Io nopongo nanaak ra Anak hino ra kuasa' amumutus ra inuma' nu ulun, nga Anak hino io nga Ulun Sinusub nu Ala. ²⁸Ikaa akau asumpo angkinongoh ra baal hitu. Nga kono matong paat no, kawi' nu ulun inatoi siino ra lobong no akaringoh rahili ra rahu no, ²⁹hili ilo lumuat haling ra lobong no. Am atu ulun nanguma' ra onsoi

topoton nu ulun nga kaando' tatan-du'. ³²Am siino po ulun bokon ambala' ra aun napandayan nilo intor ra baal ku, am apandayan ku pambalaan no hino otopot. ³³Akau nanusub ra kula-kula' ulun inuoi ri Yahaya Omomororob am binalaan no ramuyun no otopot intor ra baal ku. ³⁴Ikaa aulu' kono ulun amabala' ra aun napandayan nilo haling ra baal ku, io yak au mindahu ramuyun ra binalaan ri Yahaya no, hili akau akaalap ra bayah. ³⁵I Yahaya hino ohondo' ra lampung alaang am anabinuntul am binuntul no hino ikaa kula' abuai apainsuat ramuyun. ³⁶Io yak siino sasi ku labing aulu' intor ra

no io lumuat am angalap ra bayah. Io yak atu ulun nanguma' ra ala no io lumuat am aukuman.”

Pambalaan otopot ra baal ri Yasus

³⁰“Au ikaa akaalap anguma' ra atu-atu intor ra kuasa' ku tohom. Au amutus ra inuma' nu ulun maya' yak ra susub nu Ala. Haling ra hino pamutusan kuno otopot, nga au ikaa maya' ra kasiha' ku tohom, io yak maya' ra rahu nu Ala Ama' nanusub rakon no.

³¹Kono au ahulit ra baal nu inan ku tohom pambalaan ku hino ikaa in-

pambalaan ri Yahaya io hino inuma' ku. I Yama' nopongo nanusub rakon anguma' ra karaya' hitu, am inuma' ku hino anatandu' ra i Yama' nopongo nanusub rakon. ³⁷Am Ama' nanusub rakon no pono', io po nambala' haling ra baal ku. Ikaa po akau nakaringoh ra rahu no, karuo kono am nakakito ra bulos no. ³⁸Am akau ikaa angintopot ra rahu no, nga akau ikaa angintopot ra ulun sinusub no hino. ³⁹Tantamon mi am akaalap kano' ra bayah otopot am ampusampus ra paat mi ahiubas ra Kitap nu Ala. Lai' ka Kitap hino ambala' yak intor ra baal ku! ⁴⁰Io yak akau aangas matong rakon am angalap ra bayah.

41Ikaa au ahuyum ra ansuk haling ra ulun. 42Apandayan ku baal mi. Au akapandai ramuyun kaando' asi' ra Ala. 43Au matong ra kuasa' ri Yama', am akau ikaa angkinongoh ra rahu ku. Io yak kono ulun bokon matong ra kuasa' no tohom, akau angkinongoh. 44Aun koson mi angintopot? Akau hitu asiha' ansukon nu ulun rangan mi, am aangas ahuyum ra ansuk haling ra Ala saumi hino. 45Ikaa akau anantam, ra au apasala' ramuyun ra tingkuangon ri Yama'. Io yak raino akau lumansan ri Musa am io nga apasala' ramuyun rahili. 46Io yak kono akau kapiro-pio mintopot ri Musa, au pono' am intopoton mi yak, nga i Musa pono' am nanurat poyo ra baal ku. 47Kono akau ikaa mintopot ra kawi' nu sinuratan ri Musa, aun koson mi mintopot ra kawi' nu nirahu ku?"

Tuhan Yasus napaakan ra limo
ngaribu ngaulun luur nu
ungkuyon
(Mat 14:13-21; Mrk 6:30-44; Luk
9:10-17)

61Kalibos hino bi ri Yasus nanduli' ra sandaup nu liahu maayo nu Galilia io hino sabiton po ra Tiborius. 2Asuang ulun inaya' rio nga ilo nakakito ra tatandu-tatandu' kalalaban inuma' ri Yasus ra io amihah ra ulun arualan. 3Pupus no i Yasus am ulun ubason no rano nangkilayo ra saumi inuluh am panturung ra hino. 4Am Irau Paska nu ulun Yahudi pono' am maar noyo asauk.

5Pahilong i Yasus ra libung nano am asuang ulun matong am ahihin-sok lumibung rio. Rahu ri Yasus ri Pilipus, "Aun ki' pahaliran taka ra akan asulob ra suang nu ulun hiatu?"

6(Yasus mindahu kono hino nga io asiha' ahilong ra kapandayan ri Pilipus no nga apandayan hua ri Yasus aun maan nano.)

7Limbang ri Pilipus, "Ruti' pono' loho ruo ngaatus usin pirak^k ikaa yak asulob ra ulun hiatu, hama' no pono' ilo antutubing ka boborook am ikaa yak asulob."

8Sangulun ra lolot nu ulun ubason no inindahu, io hino i Andarias pahaka' ri Simun Piturus. Rahu kono, 9"Siino sangulun anak' ra hitu akaruti' limo nga pila' binaal intor ra pundas am pait borook ruo ngainan, io yak aun ki' balos nu hitu ra ulun asuang hiatu?"

10Rahu ri Yasus ra ulun ubason no rano, "Susubo' mi panturungo' ulun hiatu." (Am intok hino asuang balanda'.) Ulun asuang hiano pono' am nantuturung am luur nu unengkuyon suang no limo ngaribu ngaulun.

11Unduto' ri Yasus ruti' hino hili io nasambayang mindahu tarima' kasi' ra Ala am tayaro' no ra kawi' nu ulun nantuturung hiano. Kono po hino nu inuma' no ra pait hino, am ulun asuang hiano pono' am nangka-kan suku' ilo naasuh. 12Kaasuh kawi' nilo no am rahu ri Yasus ra ulun ubason no rano, "Kukumo' mi kawi' nu sawah ratu, hili io ikaa aim-boyou."

13Am kukumo' nu ulun ubason ri Yasus rano sawah nu ulun asuang hiano ruti' limo ngapila' am pait ruo ngainan li am suang no oopor am ruo ngabakul.

14Kakito nu ulun asuang hiano tatandu' kalalaban inuma' ri Yasus no, rahu kanilo, "Kapiro hitu no ulun angindul ra rahu nu Ala' matong ra tana' tu kuon ri Musa li." 15Apan-dayan hua ri Yasus nga ulun asuang hiano amalikot rio sumauk ra raja'

^k6:7 Usin pirak: Sampila usin pirak hari' nu sangulun ra songorou angkaraya' (Ilayan ra Matius 20:2).

^l6:14 Ulun angindul ra rahu nu Ala: Ilayan ra 1:21.

nilo, am lakou po ri Yasus inindul inuoi ra inuluh bokon no io sangulun.

Yasus inakou ra lampau nu siang
(*Mat 14:22-33; Mrk 6:45-52*)

¹⁶Orou no pono' am amai' hili pambulusung ulun ubason ri Yasus rano inuoi ra liahu maayo no. ¹⁷Hili ilo nangalap ra saumi paraau am sumandaup ra liahu maayo hino muoi ra bandar Kaparnaum. Suku' ra io nolondom am ikaa po i Yasus inatong rilo.

¹⁸Hili suku' nu angin okotoh am liahu maayo no pono' apasok no hinumbang nano. ¹⁹Ulun ubason ri Yasus rano nangkabil am tawoi nilo intor ra ihih nu liahu maayo hino siino limo karuo kono am onom ngakilomito. Pulali-lali' ilo nakakito ri Yasus inakou ra lampau nu siang no mimaar rilo. Am kawi' nilo no nangkalaa'. ²⁰Io yak rahu ri Yasus rilo, "Ikaa akau alaa', au nga hitu!"

²¹Hili ilo nanginsuat am napauran ri Yasus ra paraau hino, am paat nu hino ilo pono' am nakasuku' ra intok oyon nilo no.

Ulun asuang ahuyum ri Yasus

²²Paat ri Yasus napaakan ra ulun limo ngaribu luur nu unguyon, ulun asuang hiano nokokoolong ra sandaup nu liahu maayo hino. Suaban nali ilo ampahuang siino saumi yak paraau ra hino. Am apandayan nilo ulun ubason ri Yasus rano yak inakou inuran ra paraau hino, io yak i Yasus ikaa inaya'. ²³Paat nu hino, siino kula-kula' ulun namaraau haling ra bandar Tiborius inatong am nirumamping ra maar nu intokon nu ulun asuang nangakan ra ruti' sinam-

bayangan ri Yasus. ²⁴Paat nu ulun asuang hiano nahilong nga Yasus am kawi' nu ulun ubason no kaando' ra hino am ilo pono' am inuran po ra paraau hiano inuoi ra bandar Kaparnaum nahuyum ri Yasus.

Yasus, Ruti' Anaak Ra Kaayahan

²⁵Paat nu ulun asuang hiano nakatiwol ri Yasus ra sandaup nu liahu maayo hino rahu kanilo ri Yasus, "U Guru', sanggili' ki' suku' mu ra hitu?"

²⁶Limbang ri Yasus, "Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Akau ahuyum rakon tu nga akau nangakan ra ruti' nili suku' naasuh, sala' ka intor ra akau napandai ra atungon nu tatandu-tatandu' kalalaban inuma' ku. ²⁷Ikaa akau lumikot angkaraya' ra pahuyuman mi ra akan apasi alat io yak onsoi akau lumikot angkaraya' ra pahuyuman ra akan ikaa apandai alat am angibit ra bayah otopot onsoi am ampus-ampus. Am Ulun Sinusub nu Ala hino anaak ra kanon hitu ramuyun, nga Ala Ama' nopongo namili' rio.

²⁸Pangkimuot ilo ri Yasus, "Aun ki' auma' maan mai hili akai anguma' ra karaya' kasiha' nu Ala?"

²⁹Limbang ri Yasus, "Kasiha' nu Ala ra baal maan mi io hino mintopot nga akau ra Ulun Sinusub nu Ala."

³⁰Pangkimuot po ilo ri Yasus, "Aun ki' tatandu' kalalaban maan mu pakitono' ramon hili akai angintopot riun? Aun ki' maan mu? ³¹Aki' mai" rali nangakan ra ruti' akanon nilo ininggalanan ra mana ra tana' asuang ra batu am inahison li, ohondo' ra nasuratan ra Kitap, 'Io anaak ra akan nilo ra ruti' haling ra Surga'."

^m6:31 mai: Karuo kono am; taka

³²Rahu ri Yasus rilo, “Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Sala' ka i Musa nanaak ramuyunⁿ ra ruti' intor ra Surga', io yak Ama' ku anaak ramuyun ra ruti' otopot intor ra Surga' hino. ³³Nga ruti' tinaakan nu Ala no io hino ulun tinumuun intor ra Surga', io nga anaak ra kaayahan otopot am ampus-ampus ra ulun nu tana' hitu.”

³⁴Rahu kanilo, “Tuan, onsoi oko hai-hait anaak ramon ra ruti' hino.”

³⁵Rahu ri Yasus rilo, “Au hitu nga ruti' anaak ra kaayahan. Aun ulun matong rakon ikaa io aitan am aun ulun angintopot rakon ikaa io apuwaan ra pinawo suku' ra buo-buoi no. ³⁶Au nopongo nambala' ramuyun ra akau pono' nakakito po rakon, io yak akau ikaa angintopot rakon. ³⁷Kawi' nu ulun tinaakan ri Yama' rakon auma' matong rakon. Am au ikaa anikoh ra tuki-tukir nu ulun matong rakon. ³⁸Nga au tinumuun intor ra Surga' sala' ka anguma' ra kasiha' ku tohom io yak anguma' ra kasiha' nu nanusub rakon no. ³⁹Hitu nga kasiha' nu Ama' nanusub rakon no. Io ikaa asiha' ra saumi pono' alawo ra kawi' nu tinaakan no rakon. Io asiha' rakon apanduli' apakaayah rilo ra paat nu Orou Pangawian. ⁴⁰Hitu nga kasiha' nu Ama' ku, io hino kawi' nu ulun akakaulih ra Anak hino am angintopot rio io auma' akaalap ra bayah onsoi am ampus-ampus am paat nu Orou Pangawian au apanduli' apakaayah rilo.”

⁴¹Ulun Yahudi rano pono' am angimuun sabungo-bungot ambuuk ri Yasus, nga io inindahu, “Au nga ruti' tinumuun intor ra Surga'.”

⁴²Rahu kanilo, “Kaa ki' hitu i Yasus anak ri Yusup li? Ama' am

ina' no nakaulihan taka? Aun koson no auma' mindahu raino ra io tinumuun intor ra Surga'?”

⁴³Rahu ri Yasus rilo, “Ikaa akau sabungo-bungot ra lolot mi. ⁴⁴Kaando' kasangulun matong rakon nu kono i Yama' nanusub rakon no ikaa apasauk rio matong rakon, am paat nu Orou Pangawian no au apanduli' apakaayah. ⁴⁵Siino rahu nasuratan ra Kitap nu ulun angindul ra rahu nu Ala, rahu kono, 'Kawi' pono' nu ulun ubason yak nu Ala.' Am tuki-tukir pono' nu ulun angkinongoh yak ra Ama' hino am akiubas rio hili matong rakon. ⁴⁶Atungon nu hitu sala' ka siino ulun nakakito ra Ama' hino. Ulun yak inatong haling ra Ala nakakito ra Ala Ama' hino.

⁴⁷Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Aun ulun angintopot rakon io akaundut ra bayah otopot am ampus-ampus. ⁴⁸Au hitu nga ruti' anaak ra kaayahan. ⁴⁹Hama' pono' nu aki mi rali angakan ra ruti' sabiton ra mana ra tana' asuang ra batu am inahison li, io yak inatoi po hua ilo. ⁵⁰Io yak sala' ka kono hino baal nu ruti' tinumuun intor ra Surga', am aun ulun angakan ra akanon hino io ikaa matoi. ⁵¹Au nga ruti' anaak ra kaayahan, akanon tinumuun intor ra Surga'. Aun ulun angakan ra ruti' hitu, io akaalap ra bayah suku' ra buo-buoi no. Ruti' taakin ku io hino inan ku tohom. Au anaak ra inan ku rahili hili ulun ra tana' hitu akaalap ra bayah.”

⁵²Haling ra rahu no hino, ulun Yahudi angkakalit ra sangulun am sangulun, rahu kanilo, “Aun koson nu ulun hitu apaakan ra inan natu ritaka?”

⁵³Rahu ri Yasus rilo, “Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Kono akau

ⁿ6:32 Sala' ka i Musa nanaak ramuyun: karuo kono am; atu tinaakan ri Musa ramuyun sala' ka intor rio.

ikaa angakan ra inan am anginum ra lumbak nu Ulun Sinusub nu Ala kaando' bayah mi ra inan mi tohom. ⁵⁴Aun aangkan ra inan ku am anginum ra lumbak ku, io akaundut ra bayah otopot am ampus-ampus am Au nga apanduli' apakaayah rio ra Orou Pangawian no. ⁵⁵Nga inan ku hitu nga akanon otopot am lumbak ku hitu nga inumon otopot. ⁵⁶Aun aangkan ra inan ku am anginum ra lumbak ku io mayan sumimpung rakon am au pono' am mayan sumimpung po rio. ⁵⁷Au sinusub ri Ama' aayah hino, am I Yama' napakaayah rakon. Kono po hino aun ulun aangkan ra inan ku au apakaayah rio. ⁵⁸Hitu nga ruti' tinumuun intor ra Surga'. Io ikaa ohondo' ra ruti' inakan nu aki mi rali am pongo nilo nangkanan ilo pono' am inatoi po ra buoi nali. Io yak ulun aangkan ra kanon tinumuun intor ra Surga' hitu akaalap ra bayah suku' ra buo-buoi no."

⁵⁹Kawi' nu rahu hitu binalaan ri Yasus ra paat no angubas ra ulun siino ra pahun intok sambayang ra bandar Kaparnaum.

Rahu anaak ra kaayahan otopot
am ampus-ampus

⁶⁰Asuang ulun ubason no rano nakaringoh ra rahu no hino am rahu kanilo, "Apakot kapiro atungon nu pangubasan hitu. Aun ki' ulun naapo minsuhut ra pangubasan hitu?"

⁶¹Kaando' ulun namala', Yasus yak akapandai ra ulun ubason no rano sabungo-bungot ra pangubasan hino. Rahu ri Yasus rilo, "Ruo-ruo ki' huang mi ra pangubasan ku hitu? ⁶²Aun koson no ra kono akito mi Ulun Sinusub nu Ala hino sumimpanduli' ra intor nali? ⁶³Kinongohon mi, Ro nu Ala yak napakaayah ra ulun. Ulun ra tana' hitu kaando'

kuasa'. Rahu binalaan ku hino ramuyun haling ra Ro nu Ala. Am rahu hitu apakaayah ramuyun. ⁶⁴Io yak siino po hua ra lolot mi ikaa angintopot." (Intor ra puu-puun nali i Yasus akapandai ra kula-kula' ulun ikaa angintopot am aun kaulun apasauk apatakub rio.)

⁶⁵Rahu kono po ri Yasus, "Hitu nga puun ku mindahu ramuyun nga kaando' kasangulun auma' matong rakon nu kono po i Yama' ikaa apasauk rio matong rakon."

⁶⁶Intor ra rahu no hino asuang ulun ubason no rano nanino rio am ikaa poyo inaya' ri Yasus. ⁶⁷I Yasus nakibala' ra oopor am ruo ngaulun ulun ubason no rano, rahu kono, "Siino po ki' huang mi asiha' anino rakon?"

⁶⁸Limbang ri Simun rio, "U Tuhan, aun ki' kaulun ulion mai? Rahu mu yak hua anaak ra bayah otopot am ampus-ampus. ⁶⁹Akai angintopot am akapandai raino nga oko yak Ulun Sinusub pinili' inatong intor ra Ala."

⁷⁰Limbang ri Yasus "Ikaa ki' au namili' ramuyun oopor am ruo ngaulun hitu? Io yak sangulun ra lolot mi io hino saitan?"

⁷¹Yasus inindahu ra hino intor ra baal ri Yudas anak ri Simun Iskariot. Hama' no pono' io sangulun ra lolot nu oopor am ruo ulun ubason ri Yasus, nga io hua apasauk apatakub ri Yasus.

Yasus am pahaka-pahaka' no

7 ¹Pongo nu hino i Yasus inuoi ra luput nu दौरा Galilia. Io aangas muoi ra दौरा Yudia nga mamaayo nu ulun Yahudi asiha' amatoi rio.

²Irau pono' nu ulun Yahudi am maaar noyo asauk, sabiton ra Irau Imbu. ³Rahu nu pahaka' ri Yasus rano rio, "Iruanin mu intok hitu am

muoi ko ra tana' nu Yudia, hili ulun ubason mu rano ahilong ra kawi' nu tatandu' kalalaban maan mu. ⁴Kaando' kasangulun akaalap anibuni ra kawi' nu inuma' no, nu kono io asiha' atandul. Kono oko anguma' ra kawi' nu hino hama' no kawi' nu ulun ra luput nu tana' hitu akapandai ra kawi' nu baal nu inuma' mu!" ⁵(Hino puun nilo mindahu kono hino nga pahaka' no rano pono' ikaa yak mintopot rio.)

⁶Rahu ri Yasus rilo, "Orou ku kaa poyo nasuku'. Io yak orou mi hai-hait siino. ⁷Ulun nu tana' tu kaando' kasinganan no ramuyun, io yak ilo asisingon rakon nga au hai-hait amala' ra inuma' nilo no alaat. ⁸Bi kami nga ra irau hino. Kaapo muoi au^o nga orou ku kaa poyo nasuku'." ⁹Kono nga hino rahu ri Yasus ra pahaka-pahaka' no rano am io pono' inurong yak ra दौरا Galilia.

Yasus am Irau sabiton ra Imbu

¹⁰Pakaakou pahaka' no rano inuoi ra irau hino, i Yasus pono' am inakou am ikaa napandayan nu ulun bokon. ¹¹Mamaayo nu ulun Yahudi nahuyum ri Yasus ra paat nu irau hino. Rahu kanilo, "Aun raili io?"

¹²Asuang ulun sokono-konos ra baal ri Yasus hino. Siino ulun mindahu, "Onsoi tupo ulun hitu." Siino po ulun mindahu, "Ikaa! Ulun hitu amparuung ra ulun!" ¹³Io yak kaando' kasangulun aatas inindahu apaintalang ri Yasus nga alaa' hua ilo ra mamaayo nu ulun Yahudi rano.

¹⁴Kotongo' nilo alitanga' amparamai ra irau hino, bi ri Yasus inunsop ra Pahun nu Tuhan, hili io angimuun angubas. ¹⁵Kasumpo' mamaayo nu ulun Yahudi rano ahilong rio. Rahu kanilo, "Aun intor nu kapandayan nu ulun hitu ambala' am kaando' halan ulun nangubas rio?"

¹⁶Limbang ri Yasus, "Topot no pangubasan kutu sala' intor rakon, io yak pangubasan nu Ala nanusub rakon no. ¹⁷Ulun asiha' anguma' ra kasiha' nu Ala io auma' akapandai ra pangubasan ku hitu intor ra Ala karuo kono am intor rakon. ¹⁸Kono sangulun angubas maya' ra napan-dayan no tohom, io ahuyum yak ra kaansukan nu inan no tohom. Io yak sangulun asiha' ra kaansukan ra tayar nu ulun nanusub rio ulun hino nga abubuh ra huang am kaando' kalaatan inuma' nu ulun hino. ¹⁹Kaa ki' i Musa nanaak ra arat nu ugama hino ramuyun? Io yak kaando' kasangulun ra lolot mi ininsuhut ra panusuban nu Arat sinuratan ri Musa hino? Am kulo ki' akau ahuyum ra ralan amatoi rakon?"

²⁰Limbang nu ulun asuang rano, "Oko hitu sinulor nu saitan! Aun ki' kaulun ahuyum ra ralan asiha' amatoi riun?"

²¹Am rahu kono po ri Yasus, "Au nanguma' ra saumi baal kalalaban am kawi' mi nasumpo. ²²I Musa nanaak ra arat nanusub ramuyun anunat ra anak mi unguoyon. Nga akau asiha' maya' ra panusuban hino am akau anunat ra anak unguoyon ra paat nu Orou Taahan. (Topot natu arat nu sunat sala' ka intor ri Musa io yak haling ra aki mi rali.) ²³Kono anunat ra sangulun ra paat nu Orou Taahan am baal hino hili ikaa akasala' maya' ra Arat sinuratan ri Musa, kulo ki' akau ambuuk rakon nga au amihah kapiopio ra ulun arualan ra paat nu Orou Taahan. ²⁴Ikaa nga apasala' lalayau ra ulun maya' ra akito io yak onsoi apasala' maya' ra katapatan."

Otopot ki' i Yasus Raja'
Kaayahan nirandi' nu Ala hino

²⁵Siino kula-kula' ulun amahun ra Yarusalim mindahu, "Kaa ki' hitu

^o7:8 Kaapo muoi au: Luang nu buku nakalair tinulisan ra; ikaa au muoi.

ulun uyumon nu mamaayo taka ratu asiha' amatoi rio? ²⁶Ilai' nga io inintalang am ahayam ra tingkuangon nu ulun asuang am mamaayo taka ratu ikaa apasala' rio? Napandayan nahi nu mamaayo taka ratu ra io nga Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala hino? ²⁷Topot no paat nu Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala hino matong, kaando' kasangulun pono' akapandai ra aun haling no. Io yak ulun hitu apandayan taka haling natu."

²⁸Kotongo' ri Yasus ambala' ra kawi' nu ulun siino ra Pahun nu Tuhan, io nakibala' ra ulun hiano ra rahu aingor, "Kapio ki' akau akakaulih rakon? Apandayan mi ki' aun intor ku? Au inatong sala' ka maya' ra kasiha' ku tohom. Io yak Ala nanusub rakon no otopot am ikaa akau akakaulih rio. ²⁹Au akakaulih rio nga io hua nanusub rakon am haling rio nga au inatong ra hitu."

³⁰Hili ulun-ulun Yahudi siino ra hino ahuyum ra ralan anakub ri Yasus io yak kaando' kasangulun po auma' anakub rio nga orou panakuban rio hino ikaa poyo nasuku'. ³¹Io yak siino ra lolot nu ulun asuang hiano asuang po ulun bokon inintopot rio. Rahu kanilo, "Paat nu Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala li sumuku', asuang ki' naaku tatandu' kalalaban maan no intor ra inuma' nu ulun hitu?"

Ulun Yahudi lumikot anakub ri Yasus

³²Ulun Parisi hiano nakaringoh ra konos nu ulun asuang hiano ra baal ri Yasus hino. Intor ra hino, ulun Parisi am mamaayo nu imam, nanusub ra kula-kula' ulun ahahalung ra Pahun nu Tuhan

anakub ri Yasus. ³³Io yak rahu ri Yasus, "Ikaa no kula' buoi ku raino rumangan ramuyun. Opongo po hino am anduli' au no ra Ala nanusub rakon no. ³⁴Akau ahuyum rakon io yak ikaa akau akauyum nga ulion ku hino ikaa asuku' mi."

³⁵Mamaayo-mamaayo nu ulun Yahudi rano nahahayam, "Aun ki' naaku ulion no suku' itaka ikaa akauyum rio? Muoi ki' io ra ulun Yahudi amahun ra suai ka nagiri ra lolot nu ulun Yunani am angubas ra ulun Yunani rano? ³⁶Aun ki' atungon nu rahu no hino, 'Akau ahuyum rakon ikaa yak auyum mi,' am 'Akau ikaa auma' akasuku' ra ulion kuno.'"

Siang anaak ra kaayahan

³⁷Orou pamaparan ra Irau Imbu hino, io hino orou aulu' kapio intor ra orou bokon no, i Yasus ininggayou am hili inindahu ra rahu aingor, "Aun ulun atinum, onsoi io matong rakon am anginum. ³⁸Kono nasuratan ra Kitap, 'Aun ulun angintopot rakon, intor ra huang nu ulun hino sumamput siang apakaayah.'"^p

³⁹Pangubasan ri Yasus no io hino intor ra baal nu Ro nu Ala, aalap nu kawi' nu ulun angintopot rio. Nga paat nu hili Ro hino ikaa poyo tinaakan nga i Yasus ikaa poyo inansuk intor ra patayan no.

Ulun sinumalili' ruo bahian

⁴⁰Kula-kula' ulun nakaringoh ra rahu ri Yasus no inindahu, "Otopot no ulun hitu sabiton ra ulun angindul ra rahu nu Ala kuon li."^q

⁴¹Rahu nu ulun bokon rano, "Hitu nga ulun Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala no!"

p7:37-38 Rahu-rahu nu Tuhan ra luang nu ayat 37-38 auma' salinan ra kono hino: "Ulun atinum onsoi matong rakon am ulun angintopot rakon onsoi anginum ohondo' ra rahu nasuratan ra Kitap, "Intor ra luang nu huang no mantung siang anaak ra bayah."

q7:40 Ulun angindul ra rahu nu Ala kuon li. Ilayan ra 1:21

Io yak rahu kono po nu ulun bokon rano, "Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala hino sala' intor ra दौर Galilia! 42Nga siino rahu nasuratan ra Kitap, 'Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala hino sua' ri Raja' Daud li, am io anakon ra bandar Baitlahim intok pamahunan ri Raja' Daud li.' "

43Haling ra rahu ri Yarusus hino, ulun asuang hiano nahahansang suku' ilo sinumalili' ruo bahian. 44Siino po sampiruo asiha' anakub rio, io yak sangulun pono' kaando' po aatas anakub rio.

Mamaayo-mamaayo nu ulun
Yahudi ikaa mintopot

45Paat nu hino panduli' ulun ahahalung ra Pahun nu Tuhan hiano ra mamaayo-mamaayo nu imam am ulun Parisi rano. Am pakibala' imam-imam am ulun Parisi hiano ra ulun ahahalung rano, "Kulo pai' ibito' mi ulun hino?"

46Limbang nu ulun ahahalung ra Pahun nu Tuhan hiano, "Kaando' kasangulun po okohondo' ra pahayaman nu ulun hino!"

47Limbang nu ulun Parisi hiano, "Akau pono' ki' am akaaya' yak aruung nu ulun hino? 48Siino ki' sangulun ra lolot nu mamaayo taka ratu am karuo kono am ulun Parisi inintopot rio? 49Io yak ulun asuang hiano ikaa akapandai ra nasuratan ra Arat sinuratan ri Musa li am ikaa mulalas aintupan ra ukuman."

50Sangulun ra lolot nu ulun Parisi hiano io hino i Nikodimus. Ra pahulu li io nopongo tinumiwol ri Yarusus. Io inindahu ra rangan no rano. Rahu kono, 51"Maya' ra nasuratan ra Arat sinuratan ri Musa ritaka, ikaa onsoi ra kono itaka amaratu' ra ukum ra ulun ra ikaa a-

ringoh pamalimbangan no am ikaa arandan inuma' no."

52Limbang nilo ri Nikodimus, "Haling ki' oko poyo ra दौर Galilia? Ilayan mu nga nasuratan ra Kitap no. Kaando' kasangulun ulun angindul ra rahu nu Ala matong haling ra' दौर Galilia."

53Kopongo hino am pantutuliar ilo inuli' ra pahun.

Sangulun ruandu' tinakub
nanguma' ra sala' ampalapau

8 Io yak Yarusus inuoi ra Inuluh Saitun.

2Susub nali io nanduli' ra Pahun nu Tuhan. Am kawi' nu ulun asuang inuoi rio hili io nanturung am nangubas rilo. 3Pulali-lali' nu kula-kula' guru' nu ugama am ulun-ulun Parisi nangibit ra sangulun ruandu' tinakub ra paat no nanguma' ra sala' ampalapau. Ilo nangibit ra tingkuangon nu ulun asuang. 4Hili rahu nilo ri Yarusus, "Guru', ruandu' hitu tinakub kapiopio ra kotongo' no nanguma' ra sala' ampalapau. 5Siino nasuratan ra Arat sinuratan ri Musa anusub ra ruandu' kono hitu bobolon yak ra batu suku' matoi. Io yak aun koson nu huang mu guru'?" 6Ilo inindahu ra hino nga asiha' yak anginam rio hili ilo auma' apasala' ri Yarusus.

Io yak i Yarusus nirumungu' am namatik ra tana' ra tutulu' nano. 7Am ilo ikaa mulou akibala'. Haling ra hino i Yarusus nanduli' tinumanda' nanturung hili rahu no rilo, "Hama' no ulun kaando' sala' ra lolot mi hino omobol lali' ra batu ra ruandu' hitu."

8Pongo ri Yarusus inindahu am panduli' po io nirumungu' am pamatik po ra tana'. 9Karingoh nilo rahu ri Yarusus no, lakou nilo ra intok hino nahuhulibos haling ra ulun matuo.

17:52 Kaando' kasangulun ulun angindul ra rahu nu Ala matong haling ra...: Saumi buku nakalair mindahu; ulun angindul ra rahu nu Ala hino kaando' matong haling ra...

7:42 2Sam. 7:12, Mi 5:2 7:50 Yah. 3:1-2 8:5 Im. 20:10, Laup. 22:22-24

Inuluh Saitun

Popor no i Yasus yak amahun ra intok hino am ondo' ruandu' hino. 10Panduli' po Yasus tinumanda' am rahu no ra ruandu' hino, "Aun ki' raino ulun rali? Kaando' no ki' ulun raino apasala' riun?"

11Limbang nu ruandu' hino, "Tuan kaando' noyo."

Rahu ri Yasus, "Kono po hino. Au pono' am ikaa po apasala' riun. Makou ko raino am ikaa no oko anguma' ra sala' bahu."^s

Tuhan Yasus apakawantang ra ulun nu tana'

12Rahu kono po ri Yasus ra Parisi hiano, "Au nga apakawantang ra ulun nu tana'. Am ulun maya' rakon ikaa makou ra olondom io yak okotohom ra awantang anaak ra kaayahan otopot."

13Rahu nu ulun Parisi rano, "Oko amala' ra baal nu inan mu tohom. Am pambalaan mu hino kaando' atu-atu anatandu'!"

14Limbang ri Yasus, "Hama' no pono' au amala' ra baal ku tohom,

nga pambalaan ku hino otopot, nga napandayan ku aun intor ku am aun ulion ku. Ikaa apandayan mi aun haling ku am aun ulion ku. 15Akau hitu amutus ra sala' maya' ra pamutusan nu ulun. Au hitu ikaa amutus ra sala' nu ulun. 16Io yak kono au amutus ra sala' nu ulun, pamutusan ku hino otopot. Nga sala' ka au yak sangulun, io yak Ama' nanusub rakon no rangan ku. 17Siino nasuratan ra Arat sinuratan ri Musa, kono rahu nu ruo ngaulun sasi amalihua am kawi' nu rahu nilo hino otopot yak. 18Kono po hino au asauk ra sasi ra inan ku tohom am Ama' nanusub rakon no asauk ra sasi po ra inan ku tohom."

19Rahu kanilo, "Aun ki' intok nu Ama' mutu?"

Limbang ri Yasus, "Ikaa akau akakaulih rakon karuo kono am i Yama'. Kono akau akakaulih rakon akau pono' am akakaulih po ri Yama'."

20Yasus inindahu ra kawi' nu hitu ra paat no angubas ra kawi' nu ulun

^s8:1-11 Kula-kula' buku am salinan nakalair kaando' kono bahian hitu (8:1-11); Siino namului ra pongo Yahaya 21:24; Siino poyo ra pongo nu Lukas 21:38; Am siino buku namului ra pongo nu Yahaya 7:36.

siino ra Pahun nu Tuhan ra maar nu pati pamuliin ra usin. Io yak kaando' kasangulun po nanakub rio, nga orou no ikaa poyo nasuku'.

Ikaa akau akasuku' ra aun ulion kuno

²¹Am rahu po ri Yasus rilo, "Au maar makou am akau ahuyum rakon io yak akau matoi ra luang nu sala' mi. Akau ikaa auma' akasuku' ra intok ulion kuno."

²²Rahu nu mamaayo nu ulun Yahudi rano, "Tumobok ki' naaku io tu, nga rahu natu, 'Ikaa akau auma' akasuku' ra intok ulion kuno.' "

²³Rahu ri Yasus, "Akau intor ra tana' hitu, io hino saau nu limbawon io yak au intor ra Surga' hio' ra rasawat. Akau intor ra tana', io yak au sala' intor ra tana'. ²⁴Hino nga puun no au mindahu ramuyun nga akau matoi ra luang nu sala' mi. Kapiro akau matoi ra luang nu sala' mi nu kono akau ikaa mintopot ra au nga io sabiton ra AU SIINO."⁴

²⁵Rahu nilo, "Aun ki' oko?"

Limbang ri Yasus, "Haling ra puu-puun no au nopongo namala' ramuyun!⁴ ²⁶Asuang rahuon ku am putusin ku intor ra baal mi. Onsoi akau apandai ra nanusub rakon no otopot, am au amala' ra ulun nu tana' ra aun nopongo naringoh ku haling rio"

²⁷Ilo ikaa akapandai ra Yasus amala' rilo ra baal nu Ama' hino. ²⁸Intor ra hino rahu po ri Yasus rilo, "Paat mi analip ra Ulun Sinusub nu Ala, hili akau akapandai ra au nga io sabiton ra AU SIINO. Hili akau akainsuhut nga saumi pono' kaando' inuma' ku maya' ra kasiha' ku tohom

nga au amala' yak ra aun inubas ri Yama' rakon. ²⁹Ala nanusub rakon no siino nirumangan rakon, am ikaa io ihondo' pangiru' rakon nga au haihait anguma' ampaat ra kasiha' no."

³⁰Pongo ri Yasus nambala' ra rahu hino asuang ulun inintopot rio.

Anak nu Ala amalabus ra ulun

³¹Rahu ri Yasus ra ulun Yahudi inintopot rio, rahu kono, "Kono akau olondon maya' ra pangubasan ku hili akau kapiro-pio asauk ra ulun ubason ku. ³²Akau rahili akapandai ra katapatan nu Ala am katapatan nu Ala hino amalabus ramuyun."

³³Limbang nilo, "Akai hitu sua' ri Abaraham li. Intor ra bahu suku' raino ikaa po akai inulipon nu ulun! Aun ki' atungon nu rahu mu, 'Akau auma' labusin?' "

³⁴Limbang ri Yasus rilo, "Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Tuki-tukir nu ulun anguma' ra sala' ulun hino ulipon nu sala'. ³⁵Sangulun ulipon ikaa payaan untobo' ra sansulapan hino am ikaa olondon mayan rumangan rilo. Io yak sangulun anak payaan untobo' am olondon mayan ra pahun nilo suku' ra buo-buoi no. ³⁶Kono Anak nu Ala hino amalabus ramuyun hili akau kapiro-pio alabus. ³⁷Au akapandai ramuyun sua' ri Abaraham li. Io yak akau lumikot amatoi rakon nga akau ikaa minsuhut ra pangubasan ku. ³⁸Au ambala' ra aun tiniluan ri Yama' rakon io yak akau anguma' ra aun naringoh mi intor ra ama' mi rano."

³⁹Limbang nilo, "Ama' mai io hino i Abaraham li."

Io yak limbang ri Yasus, "Kono akau topo-topot anak ri Abaraham li

^{18:24} AU SIINO: Andai nahi inggalan hino pakayon nu Ala apaintalang ra inggalan no (Nahiruan 3:14)

^{48:25} haling ra puu-puun no au nopongo namala' ramuyun!: Karuo kono am; Kono yak nopongo nirahu ramuyun ra pahulu li.

kulo akau ikaa maya' ra inuma' ri Abaraham li.^v 40Hitu nga saumi nopongo inuma' ku io hino apain-talang ra katapatan naalap ku haling ra Ala. Io yak akau asiha' amatoi rakon. I Abaraham li ikaa io kono hino! 41Akau nanguma' ra aun inuma' nu ama' mi."

Limbang kanilo, "Sala' ka akai anak tian. Saumi yak ama' mai io hino Ala."

42Rahu ri Yasus rilo, "Kono Ala hino kapiro-pio ama' mi masi' no akau rakon nga au inatong intor ra Ala am raino au siino ra hitu. Au inatong sala' ka kuasa' ku tohom io yak Ala nanusub rakon no. 43Kulo ki' akau ikaa akapandai ra atungon nu rahu ku? Nga akau ikaa tumaan angkingingoh ra pambalaan ku. 44Ama' mi hino Ibilis, am akau ohondo' ra kinabaalo' no. Kasiha' mino maya' yak ra kasihaan nu ama' mino. Intor ra haling nali Ibilis hino amamatoi. Ikaa io sumilulum ra Ala, nga io kaando' katapatan. Paat no ambuak io anguma' maya' ra kinabaalo' no, nga io ambubuak am puun nu kawi' nu buak. 45Io yak au ambala' ra katapatan. Hino nga puun mi ikaa mintopot rakon. 46Siino ki' sangulun ra lolot mi nakakito ra sala' inuma' ku? Kono au ambala' ra katapatan ra baal nu Ala kulo ki' akau ikaa mintopot rakon. 47Aun ulun inatong haling ra Ala asiha' angkinongoh ra rahu nu Ala. Io yak akau hitu sala' ka haling ra Ala, hino nga puun mi aangas angkinongoh ra rahu nu Ala."

Yasus am i Abaraham

48Limbang nu ulun Yahudi, "Otopot nga rahu mai tu. Oko hitu sangulun ulun nu दौरा Samaria sinulor nu saitan."

49Limbang ri Yasus, "Au ikaa sinulor nu saitan. Au angansuk ri Yama' io yak akau angulalaat rakon. 50Ikaa akiansuk au ra inan ku tohom. Siino saumi asiha' ra au ansukon am io nga amumutus otopot. 51Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Aun ulun maya' ra pangubasan ku hitu, ulun hino ikaa matoi suku' ra buo-buoi no."

52Rahu nu ulun Yahudi hiano rio, "Raino akai akapandai kapiro ra oko hitu sinulor nu saitan! Abaraham li inatoi noyo am kono po hino nu kawi' nu ulun angindul ra rahu nu Ala. Io yak rahu mu, 'Aun ulun maya' ra pangubasan ku hitu, ulun hino ikaa matoi suku' ra buo-buoi no.' 53Abaraham li ama' mai hino inatoi noyo. Sumail ki' kuasa' muno ri Abaraham? Kawi' pono' nu ulun angindul ra rahu nu Ala am nopongo yak inatoi. Huang mu am aun oko tu kaulun?"

54Limbang ri Yasus, "Kono au angansuk ra inan ku tohom kawi' nu hino kaando' balos. Angansuk rakon no io hino i Yama' io hino Ala muyun ra kuon mi. 55Lai' halan am ikaa akau akakaulih rio. Io yak au akakaulih rio. Kono au mindahu ikaa akakaulih rio au ambubuak ohondo' ramuyun. Io yak au akakaulih rio am aun rahu no au maya' yak. 56Ama' mi Abaraham li anginsuat ahilong ra orou niratangan ku. Io nopongo nakakito am anginsuat bonsoi."

57Rahu nu ulun Yahudi rano ri Yasus, "Bayah mu kaapo nakasuku' ra limo ngoopor upok am nakakito no ki' oko ri Abaraham?"^w

58Limbang ri Yasus, "Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu, ikaa po inanak i Abaraham lair au no siino."

^v8:39 Kono akau topo-topot...inuma' ri Abaraham li: Luang nu buku nakalair; Kono poyo akau ...inuma' ri Abaraham.

^w8:57 Nakakito no ki' oko ri Abraham?: Luang nu kula-kula' buku nakalair; Nakakito no ki' i Abraham riun?

59Hili kawi' nu ulun Yahudi nanganam ra batu am omobol ri Yasmus. Io yak i Yasmus nahisaasah ra ulun asuang am bi inakou intor ra Pahun nu Tuhan.

Yasmus nomohonsoi ra mato nu sangulun nobolou

9¹Paat ri Yasmus inakou kakito no sangulun nobolou puun ra io inanak. ²Pangkimuot ulun ubason ri Yasmus rano rio, rahu kanilo, "Guru' aun ki' nanguma' ra sala' suku' ulun hitu nobolou puun ra io inanak? Ulun hitu ki' karuo kono ina' am ama' nano?"

³Limbang ri Yasmus, "Mato no nobolou sala' ka haling ra sala' no karuo kono am sala' nu ina' am ama' no. Io yak hili kuasa' nu Ala paintalangan ra kaayahan no. ⁴Paat no atawang onsoi taka anguma' ra karaya' nu Ala nanusub rakon no. Nga paat no olondom kaando' kasangulun po auma' angkaraya'. ⁵Buoi ku amahun ra tana' hitu au nga apakawantang ra ulun nu tana'."

⁶Pongo ri Yasmus inindahu hili io naniwoh ra tana' no apasalit ra tana' hino ra iwoh nano. Hili io namiir ra mato nu ulun nobolou hino ra tana' no. ⁷Am rahu ri Yasmus rio, "Bi kamu muoi pahindahup ra kulam Siloam." (Rahu nu ulun Ibarani Siloam atungon no "Sinusub".) Bi nu ulun hino inuoi pahindahup am paat no nanduli' hili mato no pono' akakito.

⁸Rahu nu ulun pansisirangan no am ulun akakaulih rio ra io ulun akikitaak ra usin. "Kaa ki' hitu ulun asalok anturung akikitaak ra usin li?"

⁹Siino ulun mindahu, "Io nga hitu." Siino po bokon mindahu, "Sala' ohondo' yak ra baal nano."

Rahu nu ulun akikitaak ra usin hino, "Au nga hitu."

¹⁰Rahu nilo rio, "Aun koson nu mato mutu auma' akakito?"

¹¹Limbang no, "Siino sangulun ininggalanan ri Yasmus namupundu' ra lutak am namiir ra mato ku hili inindahu rahu kono, 'Bi kamu muoi pahindahup ra kulam Siloam.' Am bi ku inuoi pahindahup ra hino hili au pono' am akakito."

¹²Pangkimuot ilo rio, "Aun ki' raili ulun hili?"

Limbang kono, "Andai, ikaa akapandai au."

Ulun Parisi kumapapandai ra baal nu namahansayan hino

¹³Hili ilo nangibit ra ulun nobolou raitu' li ra ulun-ulun Parisi. ¹⁴Yasmus namupundu' ra lutak napakarat ra mato nu ulun nobolou raitu' li ra paat nu Orou Taahan nu ulun Yahudi. ¹⁵Hili pangkimuot po ulun Parisi rano rio ra aun koson nu mato no akakito. Rahu nu ulun hino, "Ulun hino namiir ra mato ku ra tana'. Am pahindahup au hili au pono' akakito."

¹⁶Kula-kula' ulun Parisi inindahu, "Ulun nanguma' ra baal hitu sala' ka intor ra Ala nga io ikaa maya' ra pamapalan taka ra Orou Taahan."

Io yak rahu nu ulun bokon rano, "Auma' ki' ulun nakasala' anguma' ra tatandu-tatandu' kalalaban ra kono hitu?" Hili kasauk saumi pahansangan ra lolot nilo no.

¹⁷Pangkimuot po ulun Parisi rano ra ulun hino, "Rahu mu ulun hino nomohonsoi ra mato mu. Kono po hino, aun ki' pamahuangan mu ra ulun hino?"

Limbang no, "Io sangulun ulun angindul ra rahu nu Ala."

¹⁸Io yak mamaayo nu ulun Yahudi rano ikaa mintopot ra io nobolou ra

pahulu li am raino io akakito suku' ilo nahipah ra ina' am ama' nu ulun nobolou hino ¹⁹am nangkimuot rilo rahu kanilo, "Otopot ki' ulun hitu anak mi am rahu mi io nobolou haling ra io inanak? Aun puun no raino io akakito?"

²⁰Limbang nu ina' am ama' nano, "Kapio io anak mai am nobolou haling ra io inanak. ²¹Io yak akai ikaa akapandai ra aun koson no akakito raino am aun kaulun nomohonsoi ra mato no. Io raino ulun matuo, onsoi yak akau angkimuot rio. Io apandai lumimbang."

²²Matuo no inindahu ra kono hino nga iloa' ra mamaayo nu ulun Yahudi. Mamaayo-mamaayo nu ulun Yahudi nopongo nampapakat aun ulun anganku ra Yasus hino Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala, ilo popolon ikaa paunsopon ra pahun intok sambayang. ²³Hino puun nu matuo no inindahu, "Onsoi yak akau angkimuot rio, nga matuo noyo hua."

²⁴Ipahi' nilo po ulun nobolou ra puun ra io inanak no hili nangkimuot rio, "Onsoi oko topo-topot mindahu ra tingkuangon nu Ala! Nga apandayan mai ulun nomohonsoi ra mato mu raitu' li io hino ulun nakasala'."

²⁵Limbang nu ulun hino, "Nakasala' io ki' ikaa io ki' nakasala' ikaa akapandai au. Io yak saumi baal apandayan ku, ra bahu li au nobolou am raino au akakito."

²⁶Rahu kanilo rio, "Aun inuma' no riun? Aun koson no napakarat ra mato mutu?"

²⁷Limbang nu ulun hino, "Nopongo no au inindahu ramuyun ikaa yak kinongohon mi. Aun puun mi asiha' angkinongoh po? Asiha' ki' akau sumauk ra ulun ubason no?"

²⁸Hili ilo nangundaat rio am inindahu, "Oko hitu ulun ubason no, akai hitu ulun ubason ri Musa. ²⁹Akai akapandai ra Ala nopongo nambala' ri Musa io yak ulun hitu ikaa napan-dayan mai aun intor no."

³⁰Limbang nu ulun hino, "Asumpo au ramuyun ra akau ikaa akapandai ra intor nu ulun hino io yak io nopongo napakarat ra mato ku! ³¹Napan-dayan taka Ala ikaa angkinongoh ra ulun anguma' ra sala' ulun yak sumamba ra Ala am anguma' ra kasiha' no kinongohon no. ³²Intor ra puun nu tana' tu nasauk kaando' sangulun po naringoh ra sangulun akaalap apakarat ra mato nu ulun nobolou intor ra io inanak. ³³Kono ulun hino sala' intor ra Ala, kawi' pono' nu maan no ikaa auma' asauk."

³⁴Rahu kanilo, "Oko hitu nakasala' puun ra oko alion ri ina' mu, oko ki' solor angubas ramon?" Hili ilo namalukaang am napain-saloh ra ulun hino.

Aun ki' ulun nobolou

³⁵I Yasus nakaringoh ra aun inuma' nilo ra ulun nobolou raitu' li. Hili Yasus nahuyum ra ulun hino am pakatiwol rio, rahu no ra ulun hino, "Angintopot ki' oko ra Ulun Sinusub nu Ala hino?"

³⁶Limbang nu ulun hino, "U tuan, onsoi oko mindahu, aun ki' hino kaulun hili au angintopot rio."

³⁷Rahu ri Yasus rio, "Oko nopongo nakakito rio, am io nga ahayam riun tu raino."

³⁸Limbang nu ulun hino, "U Tuhan au angintopot." Am parambus io nahulatur sinumamba ri Yasus.

³⁹Rahu ri Yasus, "Au inatong ra tana' hitu asauk ra amumutus otopot. Hili ulun nobolou hino akakito am ulun akakito hino sumauk obolou."

⁴⁰Kula-kula' ulun Parisi siino ra hino nakaringoh ra rahu ri Yasus no hili ilo nangkimuot ri Yasus, rahu kanilo, "Langus nu rahu muno akai ki' nobolou po?"

⁴¹Limbang ri Yasus, "Kono akau po kapio nobolou, akau kaando' sala'. Io yak akau mindahu akai ikaa nobolou. Haling ra hino akau akasala' poyo."

Pangumangan ra baal nu
rumba am ulun ahahalung

10 ¹Rahu ri Yasus ra ulun asuang, rahu kono, “Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Aun ulun munsop ra kandang nu rumba am ikaa maya' ra totobon nano io yak anikot ra papahal ra intok bokon, ulun hino antatakou am amamotoi. ²Ulun munsop maya' ra totobon hino, io nga ulun ahahalung ra rumba hiano. ³Ulun ahalung ra totobon hino apaunsop ra ulun ahahalung ra rumba hino am rumba hiano angkingingoh ra rahu nu ulun ahahalung hino ra paat no ahipah ra inggalan nu rumba hiano, apainsaloh am amahulu angibit ra rumba hiano. ⁴Paat nu ulun ahahalung hino apainsaloh ra rumba intor ra kandang no, ulun ahahalung hino amahulu, am rumba hiano sumunu' rio nga rumba hiano akakaulih ra rahu nu ulun ahahalung hino. ⁵Rumba hiano ikaa maya' ra ulun bokon. Topot no ilo ahiru' yak intor ra ulun hino, nga ilo ikaa akakaulih ra rahu no.”

⁶Pangumangan hino binalaan ri Yasus rilo, io yak ilo ikaa akapandai ra langus nu pangumangan hino.

Yasus ulun ahahalung abubuh ra
huang

⁷Haling ra hino rahu kono po ri Yasus rilo, “Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Au nga totobon bayaan nu rumba hiano. ⁸Kawi' nu ulun inatong nakapamahulu halang rakon io nga ulun antatakou am amamotoi, io yak rumba hiano ikaa angkingingoh ra rahu nilo. ⁹Au nga totobon. Aun munsop lumangus rakon io taakin ra bayah. Io munsop am minsaloh am akaalap ra aun

Rumba am ulun ahahaung

akanon no. ¹⁰Ulun antakou matong antakou yak, ampatoi am anasai. Io yak au matong hili atu ulun angkingingoh ra rahu ku akaalap ra bayah, io hino bayah otopot.

¹¹Au hitu ahahalung abubuh ra huang. Ahahalung abubuh ra huang anaak ra bayah no ra tayar nu rumba hiano. ¹²Ulun harian sala' kaulun ahahalung ra rumba hiano, am sala' katangan ra rumba hiano. Io ahiru' apahusu' ra rumba hiano ra paat nu uku' nu katanaan hino sumuku'. Am uku' nu katanaan hino angatup ra rumba hiano suku' ilo akapansusuai. ¹³Ulun harian hino ahiru' nga io hua sangulun harian yak, am ikaa io masi' ra rumba hiano.

¹⁴⁻¹⁵Au nga ahahalung abubuh ra huang. Ohondo' ri Ama' hino akakaulih rakon am au pono' am akakaulih ri Yama'. Kono po hino au akakaulih ra kawi' nu rumba ku am ilo pono' akakaulih rakon. Am au asiha' anaak ra bayah ku ra tayar nilo.

¹⁶Siino po rumba notohom ku, bokon intor ra rumba sampaanon hiatu. Rumba hiano pono' am ibiton ku yak, am ilo angkingingoh ra rahu ku. Am kawi' nu rumba hiano asisimpung am asauk ra^x sampaanon am sangulun yak ulun ahahalung rilo.

^x10:16 am asauk ra: Luang nu buku nakalair; Hili siino.

10:15 Mat. 11:27, Luk. 10:22

17I Yama' masi' rakon nga au anaak ra bayah ku hili au akaalap amaruli' ra bayah ku. 18Kaando' kasangulun akaalap amahaau ra bayah ku tohom. Au asiha' kpio anaak ra bayah ku. Siino kuasa' ku anaak am au po akakuasa' amaruli' ra bayah ku. Hitu nga nanusuban ri Yama' tu rakon."

19Intor ra rahu ri Yarusus hino ulunulun Yahudi nahahansang suku' ilo nilumili' ruo lilian. 20Asuang ulun mindahu, "Io sinulor nu saitan! Io ambuyun! Kulo ki' kinongoho' mi rahu nano?"

21Io yak bokon no mindahu, "Ulun sinulor nu saitan ikaa io apandai mindahu ra rahu kono hino! Akaalap ki' saitan hino apakarar ra mato nu ulun nobolou?"

I Yarusus ikaa intopoton nu ulun Yahudi

22Siino Orou Pahilawan ra nanalaahan ra Pahun nu Tuhan ra bandar Yarusalim am paat hili nakapinaat ra paat asimul'. 23Yarusus lako-lakou ra Tambil ri Salomo ra Pahun nu Tuhan. 24Suku' nu ulun Yahudi nilumulur am nilumibung ri Yarusus hili ilo inindahu, "U guru, kula' ki' buoi mu apasusa' ra huang mai? Onsoi oko mindahu apakatalang raino. Otopot ki' oko Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala hino?"

25Limbang ri Yarusus, "Nopongo au no inindahu ramuyun ikaa yak akau angintopot. Kawi' nu atu-atu inuma' ku haling ra inggalan ri Yama' asauk ra tatandu' ra baal ku. 26Io yak akau ikaa angintopot nga akau sala' hua rumba ku. 27Kawi' nu rumba ku angkinongoh ra rahu ku. Au pono'

akakaulih rilo, am ilo pono' maya' yak rakon. 28Au anaak rilo ra bayah otopot am aampus. Am rumba hiano ikaa matoi suku' ra buo-buoi no am kaando' kasangulun amahaau rilo intor rakon. 29I Yama' nopongo nanaak rilo rakon', nga io hua akakuasa' ra kawi' nu atu-atu. Am kaando' kasangulun akaalap amahaau rilo intor ra pamihangan ri Yama'. 30Au am i Yama' saumi yak."

31Hili ulun Yahudi anganam ra batu asiha' omobol ri Yarusus. 32Io yak limbang ri Yarusus rilo, "Akau nopongo nakakito ra inuma' ku onsoi, nanusuban ri Yama' rakon. Intor ra kawi' nu inuma' ku hino, aun ki' inuma' ku akaansang ra huang mi suku' akau omobol rakon ra batu?"

33Limbang nu ulun Yahudi hiano, "Akai omobol riun sala' ka haling ra inuma' mu onsoi hino, io yak haling ra oko ahuyai ra Ala! Oko hitu sangulun ulun nu tana' io yak oko hitu rumangku ra Ala.

34Rahu ri Yarusus rilo, "Kaa ki' nasuratan ra Arat sinuratan ri Musa maya' ra rahu nu Ala, 'Akau nga ala-ala?' 35Itaka akapandai ra rahu nasuratan ra Kitap otopot suku' ra buo-buoi no. Ala anabit rilo ala-ala io hino tayar nu ulun tinaakan ra rahu nu Ala. 36Kulo ki' akau mindahu ra au ahuyai ra Ala nga au anganku ra Anak nu Ala. Io yak au nopongo pinili' ri Yama' am io nanusub rakon muoi ra tana' hitu? 37Kono au ikaa anguma' ra karaya' tinaakan ri Yama' rakon, hama' no kaa pono' mintopot ka rakon. 38Io yak nga au nopongo nanguma' maya' ra kasiha' no onsoi akau angintopot ra inuma' ku hino, hama' pono' akau ikaa angintopot rakon. Intor ra hino akau akapandai

y10:29 I Yama' nopongo nanaak rilo rakon: Luang nu buku nakalair; Atu tinaakan ri yama' rakon.

am akapamahuang nga i Yama' am au saumi yak."

³⁹Paat hino ilo pono' am asiha' po anakub ri Yasus io yak Yasus ikaa po nata kub nilo.

⁴⁰Intor ra hino am panduli' po i Yasus ra sandaup nu siang Yordan hili inayan po ra hino. Hino nga intok ri Yahaya omororob ra ulun ra pahulu li. ⁴¹Asuang ulun inatong ri Yasus. Rahu kanilo, "Kapio kaando' tatandu' kalalaban inuma' ri Yahaya, io yak kawi' nu nirahu no intor ra baal nu ulun hitu otopot yak." ⁴²Haling ra hino asuang ulun inin-topot ri Yasus ra intok hino.

Pinatayan ri Lasarus

11 ¹Siino sangulun ininggalanan ri Lasarus ulun nu bandar Baitani. Baitani io hino pamahunan ri Maria am pahaka' no i Marta. ²(I Maria nga namarabul ra kalayam nu Tuhan ra minak aamis ra howou am namusas ra kalayam ri Yasus ra abuk nano. Am saumi paat pahaka' no i Lasarus narualan,) ³Karuo-ruo nu pahaka' ruandu' hiatu nambilin ra ulun bokon sumuku' ri Yasus am rahu kanilo, "Tuhan pahaka' mai intok mu masi' li arualan raino."

⁴Paat ri Yasus nakaringoh ra aho hitu rahu kono, "Aruol hitu ikaa angibit ra patayan ri Lasarus, io yak baal hitu asauk hili kawi' nu ulun angansu-ngansuk ra Ala. Am baal hino nga apaintalang ra sundu' nu kuasa' nu Anak nu Ala."

⁵I Yasus akaasi' ra talu sangaka' hiano io hino i Marta am i Maria am i Lasarus. ⁶Io yak paat ri Yasus nakaringoh ra i Lasarus arualan, io sinu-mingon inurong po ra hino ruo orou. ⁷Kalibos ruo orou hino am rahu ri Yasus ra ulun ubason no rano, "Anduli' taka raino ra दौरا Yudia."

⁸Rahu nu ulun ubason no rano rio, "U guru', bahu-bahu yak ulun Yahudi asiha' omobol riun ra batu, kulo ki' oko asiha' po anduli' ra hino?"

⁹Rahu ri Yasus, "Kaa ki' oopor am ruo ngajaam ra luang nu songorou? Kono ulun makou ra atawang ikaa io akasaru nga io akakito rio anaak ra binantang ra tana' tu. ¹⁰Io yak kono ulun makou ra londom, kaa mulalas io akasaru nga awantang hino kaando' rio."

¹¹Kono hino nga nu rahu ri Yasus am rahu kono po, "I Lasarus rangan taka hino noolong noyo am au muoi ra hino amaluat rio."

¹²Rahu nu ulun ubason no rano rio, "U Guru', kono i Lasarus noolong, apihah io rahili."

¹³Atungon nu rahu ri Yasus io hino i Lasarus nopongo inatoi. Io yak panantaman nilo ra rahu ri Yasus no i Lasarus kapio noolong. ¹⁴Am indahu po i Yasus rilo kapio, "Inatoi no i Lasarus. ¹⁵Io yak au anginsuat ra au kaando' ra intok hino. Labing honsoi no baal hino asauk hili akau auma' angintopot. Ikon mi muoi taka raino ri Lasarus."

¹⁶Rahu ri Tomas sabiton ra "Nahapir" ra ranga-rangan no rano, "Ikon mi maya' taka ri Guru', onsoi taka matoi rumangan rio!"

I Yasus nga amaluat am apakaayah

¹⁷Pakasuku' i Yasus ra intok hino kapandai' no rahili i Lasarus kaapatan buoi no ra luang nu lobong hino. ¹⁸Tawoi nu bandar Baitani intor ra bandar Yarusalim maar pakatalu' kilomito. ¹⁹Asuang ulun intor ra दौरा Yudia inuoi ri Maria am i Marta muoi opokoonsoi ra huang nilo no ra pinatayan ri Lasarus pahaka' nilo hino.

²⁰Pakaringoh i Marta ra Yasus matong, bi no inakou inuoi paniwol ri Yasus. Io yak i Maria siino ra pahun no. ²¹Rahu ri Marta ri Yasus, “U Tuhan, kono po oko siino ra hitu ikaa no matoi pahaka' mai tili. ²²Hama' no pono' kono hino, au angintopot Ala anaak ra aun yak kitaakon mu Tuhan.”

²³Rahu ri Yasus ri Marta, “Pahaka' mu hino anduli' aayah.”

²⁴Limbang ri Marta ri Yasus, “Au akapandai i Lasarus anduli' aayah ra paat nu ulun-ulun inatoi pandulion kaayaho' ra kaawian nu tana' tu.”

²⁵Rahu ri Yasus rio, “Au nga apaluat ra ulun intor ra patayan am apanduli' apakaayah rilo. Aun ulun angintopot rakon, hama' no pono' io inatoi io auma' yak aayah. ²⁶Ulun aayah am mintopot rakon, ikaa io matoi suku' ra buo-buoi no. Mintopot ki' oko ra baal hitu?”

²⁷Limbang ri Marta, “U Tuhan, au angintopot riun Raja' Kaayahan Anak nu Ala nirandi' nu Ala hino, matong ra tampak nu tana' hitu.”

Yasus nantangi'

²⁸Pongo ri Marta inindahu ra rahu hino bi no inuoi namala' ri Maria pahaka' no ruandu' hino. Rahu ri marta rio, “I Guru' siino ra hitu am io ahipah riun.”

²⁹Pakaringoh i Maria ra rahu hino, kapasi io nilumuat am inakou inuoi tiwol ri Yasus. ³⁰(Paat nu hino kaapo Yasus nakasuku' ra pamahunan hino siino po io ra intok ri Marta nakatiwol rio.) ³¹Ulun Yahudi inuoi opokoonsoi ra huang ri Maria no siino ra pahun hino inaya' ri Maria ra paat nilo nahilong ri Maria napasi' nilumuat. Tantam nilo am muoi i Maria ra lobong ri Lasarus no am antangi' ra hino.

³²Pakasuku' i Maria ra intok ri Yasus no am nahilong rio pahulatur io ra tingkuangon ri Yasus no, am rahu no, “Tuhan kono po oko

siino ra hitu ikaa no matoi pahaka' mai tili!”

³³Pakakito i Yasus ra i Maria nantangi' am kawi' nu ulun inaya' rio no nantangi' am Yasus pono' nasusa' no huang no bonsoi. ³⁴Rahu ri Yasus rilo, “Aun intok namalabangan mi ri Lasarus li?”

Limbang kanilo, “Ikon mu Tuhan, am ilayan mu.”

³⁵Am pantangi' i Yasus

³⁶Rahu kono nu ulun hiano, “Ilai' taka nga aun koson nu asi' no ri Lasarus!”

³⁷Io yak siino po ra lolot nilo mindahu rahu kono, “Io apakarat ra mato nu ulun nobolou, ikaa ki' io akaalap anguma' ra atu-atu hili i Lasarus ikaa matoi?”

I Lasarus pinanduli' kaayaho'

³⁸Ingondo' po i Yasus nasusa' huang bonsoi ra rahu nilo no. Bi no inuoi ra lobong hino. Lobong hino saumi luang nu batu tinampanian ra batu maayo.

³⁹Rahu ri Yasus, “Insiri' mi batu tu.”

Io yak limbang ri Marta pahaka' ruandu' nu inatoi hino, “Tuhan kaapatan no buoi no ra luang nu lobong tu. Autong noyo raino!”

⁴⁰Rahu ri Yasus ri Marta, “Kaa ki' nopongo rahu ku riun, ‘Kono oko mintopot oko akakito ra sundu' nu kuasa' nu Ala.’”

⁴¹Hili ilo nanginsir ra batu hino. Am paningaa' i Yasus ra limbowon am rahu no, “Au anginsuat riun, u Ama', nga oko hai-hait angkinongoh ra aun kitaakon ku. ⁴²Apandayan ku oko hai-hait angkinongoh ra aun kitaakon ku riun. Io yak au mindahu kono hitu nga ulun hua siino ra libung kutu, hili ilo angintopot ra oko nanusub rakon.”

⁴³Pongo no inindahu ra rahu hino, pampaluap io, rahu no, “Lasarus, ikon mu minsaloh ko!” ⁴⁴Insaloh ri Lasarus intor ra luang nu lobong

no. Kalayam am longon no nirilitan ra kain aninggalas, am bulos nano pono' am rili-rilit po kain no. Rahu ri Yarusus ra kawi' nu ulun siino ra hino, "Lalaho' mi kain pinamarilit no, am pahuwo' yak io makou."

Pakat ra amatoi ri Yarusus

⁴⁵Asuang ra lolot nu ulun Yahudi inuoi pahilong ri Maria. Ilo angintopot ri Yarusus ra paat nilo nakakito ra inuma' ri Yarusus hino. ⁴⁶Io yak siino po kula-kula' ra lolot nilo inuli' am nambala' ra ulun Parisi ra baal nasauk inuma' ri Yarusus no. ⁴⁷Hino puun no kawi' nu ulun Parisi am mamaayo nu imam nantutuun ra saumi paat. Rahu kanilo, "Aun ki' maan taka raino? Lai' mi nga kaa ki' asuang tatandu' kalalaban inuma' nu ulun hitu! ⁴⁸Kono pahuwoon taka io ra kono hitu, kawi' nu ulun rahili mintopot rio. Am popor no mamaayo nu Ruum matong am amunsa' ra Pahun nu Tuhan am amatoi ra bansa' taka."

⁴⁹Sangulun ra lolot nilo ininggalanan ri Kayapas, nasauk ra Kinatuaan nu Imam ra upok hino, rahu no, "Akau ikaa akapandai. ⁵⁰Ikaa ki' akau akapandai nga labing honsoi no kono sangulun matoi ra tayar nu bansa' taka, aulu' naapo ra bansa' taka aawi' potoyon?"

⁵¹Topot natu rahu no hino sala' ka haling ra huang no tohom. Io yak io nasauk ra Kinatuaan nu Imam ra upok hino io namalair nambala' nga i Yarusus hino potoyon ra tayar nu ulun Yahudi. ⁵²Sala' ka tayar yak nu bansa' Yahudi. Io yak amalulur ra kawi' nu anak-anak nu Ala nakapan-susuai.

⁵³Intor ra orou hino nga mamaayo-mamaayo nu ulun Yahudi nampapakat' asiha' amatoi ri Yarusus. ⁵⁴Hino puun no paat ri Yarusus makou ra Yudia ikaa io inintalang. Io yak io

manding intor ra Yudia am io inuoi ra saumi bandar ininggalanan ra Ipraim amaar ra tana' asuang ra batu am inahison no. Io am ulun ubason no rano namahun ra hino.

⁵⁵Paat nu hino Irau nu ulun Yahudi (sabiton ra Paska) amaar asauk. Am asuang ulun inatong intor ra intok-intok bokon inuoi ra Yarusalim sambayang ra saumi arat pambahuan ra ikaa po asauk irau hino. ⁵⁶Ilo nahuyum ri Yarusus. Paat nilo siino ra Pahun nu Tuhan ilo nambala' ra sangulun am sangulun, "Aun koson nu huang mu? Kaa ki' io matong ra irau hitu?"

⁵⁷Mamaayo-mamaayo nu imam am ulun Parisi nopongo nambala' ra aun ulun akakito ra intok ri Yarusus no onsoi io mindahu, hili ilo muoi anakub rio.

Yarusus nirabul ra umau ra Baitani (Mat 26:6-13; Mrk 14:3-9)

12 ¹Onom orou buoi no ra kaapo Irau Paska asauk, i Yarusus inuoi ra bandar Baitani, io hino pamahunan ri Lasarus pinanduli' no kaayaho' hino. ²Ra hino ra saumi londom ranga-rangan ri Yarusus rano ilo nangguhulung ri Yarusus nahahakan. I Marta nanginsaloh ra atu yak akanon am i Lasarus am tambului bokon pono' nanturung am naganakan tinumalab ri Yarusus.

³Hili i Maria nangibit ra umau narawastu aamis ra howou kaando' saang am oloho laarang am suang no maar satanga' lito. Io namarabul ra kalayam ri Yarusus, am namuyai ra kalayam ri Yarusus no ra abuk nano. Intor ra hino kawi' nu ulun ra pahun hino nakaalok ra howou nu umau hino.

⁴I Yudas ulun nu Iskariot sangulun ra lolot nu ulun ubason ri Yarusus no io nga naapo apasauk apatakub ri Yarusus, rahu no, ⁵"Kulo ki' pai'

talano' umau aamis ra howou hitu ra talu ngaatus usin pirak² am tayaro' usin loho nano ra tayar nu ulun kaando atu-atu?"

⁶I Yudas inindahu ra kono hino sala' ka kapiro io masi' ra ulun kaando atu-atu, nga io hua antatakou. Io hua amului ra kantong intok nu usin nu kawi' nilo no, am io poyo aubas anakou ra usin siino ra kantong hino.

⁷Rahu ri Yasus rio, "Pain mu popolo' ruandu' hitu! Hama' no amului ra aun siino rio ra tayar nu orou pamalabangan rakon! ⁸Ulun kaando atu-atu hai-hait rumangan ramuyun, io yak au ikaa hai-hait rumangan ramuyun."

Pakat ra amatoi ri Lasarus

⁹Asuang ulun Yahudi akapandai ri Yasus siino ra bandar Baitani. Ilo inuoi ra hino nga sala' ka inuma' ri Yasus no yak, io yak ilo asiha' poyo ahilong ri Lasarus pinanduli' ri Yasus kaayaho' no. ¹⁰Haling ra hino mamaayo-mamaayo nu imam asiha' po amatoi ri Lasarus. ¹¹Nga asuang hua ulun Yahudi nahiru' intor ra lolot nilo nangintopot ri Yasus.

Yasus muoi ra bandar Yarusalim

(*Mat 21:1-11; Mrk 11:1-11; Luk 19:28-40*)

¹²Suaban nali ulun asuang nakasuku' muoi ra Irau Paska hino nakaringoh ri Yasus siino ra tanga' nu ralan lumangus ra bandar Yarusalim. ¹³Hili ilo nangundut ra raan-raan nu taun kurma am tinumiwol rio am salua-luap rahu kanilo, "Ala yak ansukon! Io inatong ra inggalan nu Tuhan binarakatan. Raja' nu Israil binarakatan!"

¹⁴Orou hino i Yasus nangalap ra sanginan kaladai hili io tinumampak

ra kaladai hino, ohondo' ra nasuratan ra Kitap, rahu kono,

¹⁵"U ulun nu Yarusalim

ikaa oko alaa'!

Ilai' nga Raja' mu hino matong

tinumampak ra sanginan

kaladai!"

¹⁶Paat nu hino ulun ubason ri Yasus hiano ikaa akapandai ra atungon nu kawi' nu baal hino. Io yak paat ri Yasus nanduli' naayah am tinaakan ra kuasa' asundu', hili ilo nakahuang ra nasuratan ra Kitap ra inuma' nu ulun asuang intor ra baal ri Yasus.

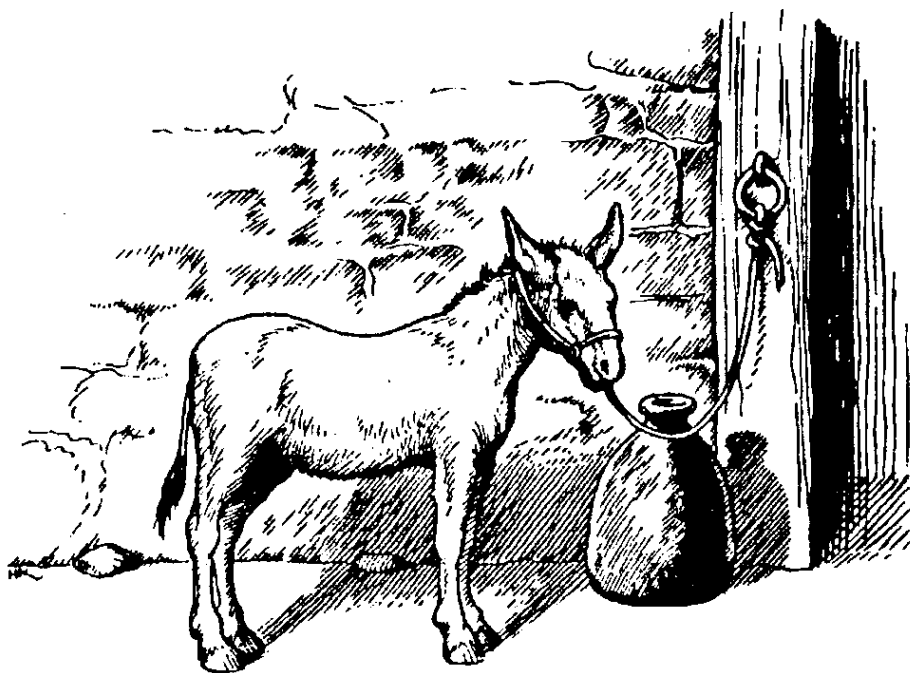
¹⁷Ulun asuang siino ra paat ri Yasus nahipah ri Lasarus minsaloh haling ra lobong no am napakaayah rio haling ra patayan, ilo parayu-rayus nambala' ra baal nasauk hino. ¹⁸Hino puun no ulun asuang hiano pono' inuoi paniwol ri Yasus, nga ilo nakaringoh ra tatan-du' kalalaban inuma' ri Yasus li intor ra baal ri Lasarus. ¹⁹Ulun Parisi hiano nahahayam ra sangulun am sangulun, rahu kanilo, "Ilai' nga, kawi' nu ulun nu tana' maya' yak rio. Kaando' no balos nu maan taka tu!"

Kula-kula' ulun Yunani ahuyum ri Yasus

²⁰Ra lolot nu ulun inuoi ra bandar Yarusalim ra paat nu Irau Paska maayo hino, muoi sumamba ra Ala am siino po kula-kula' ulun Yunani. ²¹Ilo inatong ri Pilipus am inindahu, rahu kanilo, "Tuan asiha' akai tumiwol ri Yasus."

²²I Pilipus haling ra bandar Baitsaida ra दौर Galilia, inindahu ri Andarias, am pambaya' ilo ruo inuoi indahu ri Yasus. ²³Limbang ri Yasus rilo, "Nakasuku' noyo ra orou papaintalangan ra kuasa' asun-

²12:5 Usin pirak: Ilayan 6:7

Maak nu Kaladai

du' ra Ulun Sinusub nu Ala. ²⁴Kapio-
pio au mindahu ramuyun, kono umi
nu gandum ikaa losokon ra tana' am
apasa', umi hino saumi yak ikaa
sumua'. Io yak kono umi nu gandum
hino apasa' pahulu, hili io sumua' a-
nginawa'. ²⁵Aun ulun apakaulu' a-
ngulimo ra bayah no ra tana' hitu io
alawaan ra bayah no rahili. Io yak
aun ulun ikaa apakaulu' ra bayah no
ra tana' hitu, io akaalap ra bayah
otopot am ampus-ampus. ²⁶Aun ulun
asiha' angkaraya' ra karaya' ku,
onsoi io maya' rakon hili aun intok ku
hino po intok nu ulun susubon ku
hino. Am Ama' ku hino angansuk am
anginsuat ra ulun anguma' ra karaya'
ku."

Yasus namala' ra baal nu
patayan no

²⁷"Huang ku raino asusa' kapio.
Aun ki' auma' rahuon ku? Auma' ki'
au mindahu, 'Ama' paintowoyon mu
paat nu susa' hitu rakon?' Io yak hitu
nga langus no au inatong ra hitu, hili

aintupan ra ila' hino. ²⁸U Ama', pa-
intalangon mu inan mu asundu am
ansukon hino."

Hili karingoh rahu intor ra lim-
bowon, rahu no, "Au nopongo
napaintalang ra inan ku asundu am
ansukon hino am paintalangon ku po
hitu rahili."

²⁹Ulun asuang siino ra hino naka-
ringoh ra rahu hino. Rahu kanilo, "A-
ningkalur!" Io yak siino po mindahu,
"Sala' malaikat nga nahayam no rio."

³⁰Io yak limbang ri Yasus rilo,
"Sala' ka rahu hino aulu' ra tayar ku,
io yak rahu hino aulu' ra tayar mi.
³¹Raino nga paat no Ala amaratu' ra
ukum ra tana' hitu. Raino nga angua-
sa' ra tana' hitu payawon. ³²Pongo ku
rahili kakaton intor ra tana' hitu au
ahipah ra kawi' nu ulun matong
rakon." ³³Io mindahu ra kono hino,
nga io apaintalang ra aun koson baal
nu patayan no.

³⁴Limbang nu ulun asuang rano
rio, "Maya' ra Arat sinuratan ri
Musa ritaka i Karistus, Raja'

Kaayahan nirandi' hino aayah suku' ra buo-buoi no. Aun koson mu mindahu ra rahu nu Ulun Sinusub nu Ala hino maan kakato' intor ra tana' hitu? Aun ki' kaulun Sinusub nu Ala hino?"

³⁵Rahu ri Yasus rilo, "Awantang hino ikaa noyo kula' abuoi rumangan ramuyun. Onsoi akau parambu-rambus makou ra paat nu awantang hino siino ramuyun, hili akau ikaa alibungan nu olondom. Ulun makou ra olondom, ikaa io akapandai ra aun languson no. ³⁶Onsoi akau mintopot ra buoi nu awantang hino baya-baya' ramuyun, hili akau asauk ra ulun aayah ra luang nu awantang."

Ulun Yahudi ikaa angintopot

Pongo ri Yasus inindahu, bi no inakou intor ra hino ikaa inintalang rilo. ³⁷Hama' no pono' asuang tatan-du' kalalaban inuma' ri Yasus ra tingkuangon nilo, io yak ilo ikaa angintopot rio. ³⁸Baal hino nasauk hili binalaan ri Yasaya sangulun angindul ra rahu nu Ala li asauk. Rahu no,

*"U Tuhan, aun ki' angintopot
angkinongoh ra pambalaan
mai?"*

*Am aun ki' kaulun papaintalan-
gan nu Tuhan ra kuasa' no?"*

³⁹Hino nga puun nilo ikaa angintopot nga nambala' nopongo po hua i Yasaya, rahu kono,

⁴⁰*"Rahu nu Ala,
'Au nopongo nomolou
ra mato nilo
hili ilo ikaa akakito
am nopokolondom
ra huang nilo
hili ilo ikaa akarati'.*

*Hili ilo ikaa anduli' rakon
hili au amihah rilo.' "*

⁴¹Yasaya inindahu ra kono hino nga io nakakito ra kuasa' am sundu' ri Yasus, hino puun no i Yasaya nambala' ra baal no.

⁴²Hama' no pono' i Yasaya nambala' ra baal hino, am asuang po mamaayo nu ulun Yahudi angintopot ri Yasus. Io yak ilo ikaa aatas mindahu nga alaa' hua ilo ra inggalan nilo no iruon am ikaa pakuoyon nu ulun Parisi ra pahun intok sambayang. ⁴³Nga ilo labing asiha' ansukon nu ulun intor ra ansukon nu Ala.

Rahu ri Yasus sumauk ra akim

⁴⁴Hili i Yasus nilumuap, rahu no, "Aun ulun angintopot rakon, sala' ka au yak intopoton no, io yak angintopot poyo rio nanusub rakon no. ⁴⁵Aun ulun nakakito rakon, io pono' am nakakito po ra nanusub rakon no. ⁴⁶Au inatong ra tana' hitu sumauk ra tutur, hili tuki-tukir nu ulun angintopot rakon no ikaa murong ra luang nu olondom. ⁴⁷Aun ulun angkinongoh ra kawi' nu rahu ku am ikaa sumuhut ra pangubasan ku sala' ka au amaratu' ra ukum rio. Nga au inatong sala' ka amaratu' ra ukum ra ulun nu tana' hitu io yak muoi apakaayah. ⁴⁸Tayar nu ulun ikaa angintopot rakon am ikaa sumuhut ra rahu ku, siino no amaratu' ra ukum no rio, io hino aho binalaan ku hino amaratu' ra ukum rio ra paat nu tana' tu aawi'! ⁴⁹Nga ikaa au ambala' maya' ra kasiha' ku tohom. Ama' nanusub rakon no namala' ra aun auma' rahuon ku am ubason ku. ⁵⁰Am au akapandai nga rahu no hino anaak ra bayah otopot am ampus-ampus. Hino nga puun no au ambala' kono hino nga maya' ra atu sinusub ri Yama' rakon."

Yasus amahu' ra kalayam nu
ulun ubason no

13 ¹Songorou amahun ra kasukuan nu Irau Paska am apandayan ri Yasus orou no nasuku' noyo ra paat no makou ra tana' hitu am anduli' ra Ama' no. Io masi' ra ulun

nasauk ra tohom no ra tana' hitu, am asi' no olondon rilo suku' ra patayan no.

²Paat no nolondom hili i Yasmus am ulun ubason no rano nangakan. Ibilis hino nanaak ra kasiha' nu huang ri Yudas^{aa} anak ri Simun ulun nu Iskariot hili io asiha' anaak ri Yasmus ra ulun amatoi rio no. ³I Yasmus akapandai ra Ama' no hino nopongo nanaak ra kuasa' ra kawi' nu kuasa' ra tayar no. Am io akapandai nga io inatong haling ra Ala am anduli' po ra Ala.

⁴Intor ra hino io nilumuat am namangus ra sampayau no sandapau no am bangkasi' no tuala' pamimiir no ra awak nano. ⁵Pongo nu hino io namalingi' ra siang ra saluhung hili io namahu' ra kalayam nu ulun ubason no rano, am namiir ra tuala' pinobongkos ra awak no hino. ⁶Pakapaat i Yasmus ri Piturus, rahu ri Piturus, "U Tuhan, oko ki' solor amahu' ra kalayam kutu?"

⁷Limbang ri Yasmus, "Aun maan ku, raino oko ikaa akapandai, io yak ra buoi nali oko akapandai."

⁸Rahu ri Piturus ri Yasmus, "Tuhan, kapiro au ikaa apabahu ra kalayam kutu riun!"

Io yak rahu ri Yasmus rio, "Kono au ikaa amahu' ra kalayam mu ikaa no oko asauk ra ulun ubason ku."

⁹Rahu ri Piturus ri Yasmus, "U Tuhan, kono po hino sala' ka kalayam ku yak bahuin mu, bahuin mu po longon ku am ulu kutu poyo!"

¹⁰Rahu ri Yasmus rio, "Aun ulun nariu', kawi' nu inan no nabahuan, kalayam yak nu ulun hino auma' bahuin^{bb}. Kawi' mi hitu nopongo nabahuan, siliu yak ra sangulun tu."
¹¹(I Yasmus apandai ra aun kaulun apasauk apatakub rio. Hino nga puun

ri Yasmus inindahu, "Kawi' mi hitu nopongo nabahuan, siliu yak ra sangulun tu.")

¹²Pongo ri Yasmus namahu' ra kalayam nu ulun ubason no rano, am pandulio' no sampayawo' sampayau nano hili io nanduli' nanturung ra maar nu mija' hino. Rahu ri Yasmus rilo, "Akapandai ki' akau ra aun inuma' ku hino raino ramuyun?"
¹³Akau ahipah rakon ra guru' am Tuhan. Otopot nga panabitan mi hino, nga au kapiro guru' am Tuhan.
¹⁴Au hitu nga Tuhan am guru' mi, nopongo namahu' ra kalayam mi. Intor ra hino onsoi akau amahu' ra kalayam nu sangulun am sangulun.
¹⁵Nga au nopongo nanaak ra paniluan ramuyun, hili akau anguma' ra kono inuma' ku hino ramuyun.

¹⁶Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Sangulun amba ikaa aulu' intor ra tuan no, am sangulun susubon ikaa io aulu' intor ra ulun anusub no.
¹⁷Kono akau akapandai ra baal hitu, akau asatu' nu kono akau anguma' ra hitu.

¹⁸Sala' ka kawi' mi kuon ku ra rahu hino. Apandayan ku kawi' nu aun nopongo pinili' ku. Io yak aun nasuratan ra Kitap onsoi io pasaukon nga rahu no, 'Ulun hinumulung rakon ra paat angakan hino auma' tumabuh rakon'.

¹⁹Au amalair mindahu ramuyun ra baal hitu ikaa po asauk, hili paat no asauk rahili, akau angintopot nga au nga io sabiton ra AU SIINO.

²⁰Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Aun anginsuat ra ratangan nu ulun sinusub ku io pono' am anginsuat po ra ratangan ku. Am aun po anginsuat ra ratangan ku io pono' am

^{aa}13:2 Ibilis hino nanaak ra kasiha' nu huang ri Yudas...: Karuo kono am; Ibilis nopongo nanantu' ri Yudas...

^{bb}13:10 Luang nu buku nakalair kaando' tinulisan: Kalayam yak nu ulun hino auma' bahuin

13:12-15 Luk. 22:27 13:16 Mat. 10:24, Luk. 6:40, Yah. 15:20 13:18 Nan. 41:9

anginsuat po ra Ala nanusub rakon no.”

I Yasus amalair nambala' haling ra ulun asiha' amatoi rio

(Mat 26:20-25; Mrk 14:19-21; Luk 22:21-23)

21Pongo ri Yasus inindahu ra rahu hino, asusa' huang no bonsoi. Hili io nambala' kapio ra baal hino, rahu no, “Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Sangulun ra lolot mi apasauk apatakub rakon.”

22Ulun ubason no hiano naulingo. Ilo ahilong ra sangulun am sangulun, ilo ikaa akapandai ra aun kuon ri Yasus no. **23**Sangulun ubason asian ri Yasus no, nanturung ra talab no. **24**Haling ra hino i Simun Piturus nangumang rio, “Kibalai' nga i guru' aun kaulun kuon nano.”

25Hili ulun ubason hino inimaar ri Yasus hili nakibala', “U Tuhan, aun ki' kaulun kuon muno?”

26Limbang ri Yasus, “Au apatapuk ra ruti' hitu ra luang nu mangkuk, am aun po panaakan ku ra ruti' hitu, hino nga io.”

Pongo no napatapuk ra ruti' hino ra luang nu mangkuk no, hili io nanaak ri Yudas anak ri Simun ulun nu Iskariut. **27**Pongo yak ri Yudas nangundut ra ruti' hino, hili Ibilis sinumulor ra huang nano, hili rahu ri Yasus rio, “Aun po siino ra huang muno, kapasion mu nga anguma'!”

28Kaando' kasangulun ra kawi' nilo nanturung ra libung nu mija' hino akapandai ra rahu ri Yasus.

29I Yudas hua nananggoi ra pamumulian ra usin nilo no intor ra hino, siino ra lolot nu ulun ubason ri Yasus rano ampahuang ra i Yasus anusub ri Yudas muoi pahalir ra akan ra sulob nu irau hino, karuo kono am taakin ra ulun kaando atu-atu.

30Hili i Yudas nangapu ra ruti' hino, am bi no napasi-pasi' inakou. Am orou no pono' am angimuun noyo olondom.

Panusuban bahuon

31Paat ri Yudas inakou ra intok hino rahu ri Yasus, “Raino kuasa' asundu nu Ulun Sinusub nu Ala paintalangon. Raino nga sundu' nu Ala paintalangon mimpuun rio. **32**Kono kuasa' asundu nu Ala ansukon lumangus rio, hili kuasa' asundu nu Ulun Sinusub nu Ala pono' am paintalangon lumangus ra Ala. Am Ala pono' apasi apaintalang ra kuasa' asundu hino.

33U pahaka' ku. Ikaa no kula' buoi ku rumangan ramuyun. Akau auma' ahuyum rakon io yak aun nopongo binalaan ku ra ulun mamaayo nu ulun Yahudi balain ku poyo ramuyun, intok ulion kuno ikaa akau akasuku'. **34**Hitu nga panusuban bahuon taakan ku ramuyun io hino ahahasi' ka ra sangulun am sangulun. Ohondo' ra au pahulu nakaasi' ramuyun, kami po hino onsoi ahahasi' ra sangulun am sangulun. **35**Kono akau ahahasi' ra sangulun am sangulun kawi' nu ulun akapandai ra akau ulun ubason ku.”

Amalair ambala' nga i Piturus ahalim ri Yasus

(Mat 26:31-35; Mrk 14:27-31; Luk 22:31-34)

36Rahu ri Simun Piturus ri Yasus, “Tuhan aun ki' ulion mu?”

Limbang ri Yasus, “Ulion ku hino, ikaa akau akaalap maya' raino, io yak rahili oko maya' rakon.”

37Rahu ri Piturus rio, “U Tuhan, aun puun ku ikaa akaaya' riun raino?”

Au asiha' maya' riun hama' no pono' au matoi!"

³⁸Limbang ri Yasus ri Piturus, "Kapio ki' oko asiha' maya' rakon hama' pono' oko matoi? Huangon mu onsoi-onsoi rahu kutu, kaapo a-ningkukuuk manuk, intalu no oko ahalim rakon!"

Yasus io hino ralan muoi ra
Ama'

14 ¹Rahu ri Yasus rilo, "Ikaa akau angkaamo. Mintopot yak ra^{cc} Ala, am mintopot po rakon. ²Ra luang nu pahun ri Yama' asuang intokon am au muoi amalair ra intok ra tayar mi. Kono kaando', ikaa au mindahu ramuyun kono hino.^{dd} ³Pongo ku amalair ra intok ra tayar mi, am au anduli' po am angibit ramuyun, hili aun po intokon ku am hino po intokon mi. ⁴Am akau akapandai ra ralan muoi ra ulion kuno."

⁵Rahu ri Tomas rio, "U Tuhan ikaa akai akapandai ra ulion muno, aun koson mai akapandai ra ralan muoi ra hino?"

⁶Limbang ri Yasus, "Au nga ralan akakaulih ra katapatan nu Ala am pangalapan ra bayah otopot am ampus-ampus. Kaando' kasangulun akasuku' ri Yama' kono ikaa maya' rakon. ⁷Kono akau akakaulih rakon ikaa mulalas akau pono' am akakaulih po ri Yama'.^{ee} Intor raino akau nopongo akakaulih rio, am nopongo nakakito rio."

⁸Rahu ri Pilipus ri Yasus, "U Tuhan, tilui' nga akai ra Ama' hino, hili akai ikaa sumaup angkimuot."

⁹Limbang ri Yasus rio, "U Pilipus, kula' buoi ku baya-baya' nirumangan ramuyun, ikaa po ki' oko akakaulih

rakon? Aun nakakito rakon io nakakito ri Yama'. Aun koson mu mindahu, 'Tilui' akai ra Ama' hino?"

¹⁰U Pilipus ikaa ki' oko angintopot ra au am i Yama' saumi yak. Kawi' nu rahu binalaan ku ramuyun sala' ka intor rakon. Io yak au am i Yama' saumi yak am io nga nanguma' ra kawi' nu karaya' no hitu. ¹¹Mintopot nga akau rakon nga au am i Yama' saumi yak. Kono akau ikaa mintopot rakon, onsoi yak akau angintopot ra aun nopongo inuma' ku hino. ¹²Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Aun ulun angintopot rakon, ulun hino anguma' ra kawi' nu inuma' ku. Am labing kono po nu maan nu ulun hino intor ra baal hitu, nga au anduli' ri Yama'. ¹³Am aun yak kitaakon mi ra inggalan ku au auma' anaak nga akau hua ulun ubason ku, hili kuasa' asundu' nu Ama' hino paintalangan mimpun ra anak no. ¹⁴Aun yak kitaakon mi^{ff} mimpun ra inggalan ku au auma' anaak, nga akau ulun ubason ku."

I Yasus amarandi' anaak ra Ro
nu Ala

¹⁵"Kono akau akaasi' rakon onsoi akau maya' ra kawi' nu pangubasan ku. ¹⁶⁻¹⁷Am hili au akitaak ri Yama' am io anaak ra Amamarangan bokon ramuyun, io hino Ro ambala' ra katapatan ra baal nu Ala. Ro hino amarangan ramuyun suku' ra buo-buoi no. Ulun nu tana' hitu aanganangan nu Ro nu Ala nga ulun nu tana' hitu ikaa akakito rio karuo kono am ikaa akakaulih rio. Io yak akau hitu akakaulih rio nga io inurong nirumangan ramuyun am auma'

^{cc}14:1 Mintopot yak ra: Karuo kono am; Akau angintopot.

^{dd}14:2 Ra luang nu pahun...kono kaando' ikaa au mindahu ramuyun kono hino: karuo kono am; Ra luang nu pahun... Kono ikaa poyo kono hino am ikaa no au mindahu ramuyun ra au muoi ra hino muoi amalair ra intok tayar mi?

^{ee}14:7 Kono akau akakaulih rakon... akakaulih po ri Yama': Luang nu buku nakalair; Nga akau pongo nakakulih rakon... akau auma' akakaulih.

^{ff}14:14 Aun yak kitaakon mi: Luang nu buku nakalair; Aun yak kitaakon mi rakon.

sumilulum⁸⁸ ramuyun. ¹⁸Au ikaa anino ramuyun kono anak nasailu. Au anduli' ramuyun rahili.

¹⁹Ikaa no kula' buoi no ulun nu tana' hitu ikaa akakito rakon, io yak akau auma' akakito rakon. Nga au hitu aayah, akau pono' am auma' aayah. ²⁰Paat nu orou hino rahili asuku', akau akapandai ra au am i Yama' saumi yak, am akau am au saumi yak.

²¹Aun ulun maya' ra panusuban ku ulun hino nga masi' rakon. I Yama' pono' am masi' po ra ulun masi' rakon no, am au pono' am masi' po ra ulun hino am apaintalang ra inan ku rio."

²²Rahu ri Yudas (sala' ka i Yudas ulun nu Iskariot) ri Yasus, "U Tuhan aun koson no oko apaintalang ra inan mu ramon yak am ikaa apaintalang ra ulun nu tana' hitu?"

²³Limbang ri Yasus, "Aun ulun masi' rakon io maya' ra panusuban ku. Am i Yama' masi' ra ulun hino. I Yama' am au matong ra ulun hino am murong rumangan rio. ²⁴Ulun ikaa akaasi' rakon ikaa io olondon ra pangubasan ku. Am pangubasan kinongohon mi hino sala' ka intor rakon, io yak intor ri Yama' nanusub rakon no.

²⁵Au ambala' ra hitu ramuyun ra paat ku po siino nirumangan ramuyun. ²⁶Io yak Amamarangan hino, io hino Ro nu Ala susubon ri Yama' tumuun malit rakon, auma' angubas ra kawi-kawi' no ramuyun. Paat nu hino rahili Ro hino anilu ramuyun ra kawi' nu binalaan ku hili akau akahuang.

²⁷Kaansayan sinoon ku ramuyun. Kaansayan ku tohom taakin ku ramuyun. Am au anaak ra hino ramuyun sala' ka kono pananaak nu ulun nu tana' hitu. Ikaa akau angkaamo am angkalaa'. ²⁸Akau nakaringoh

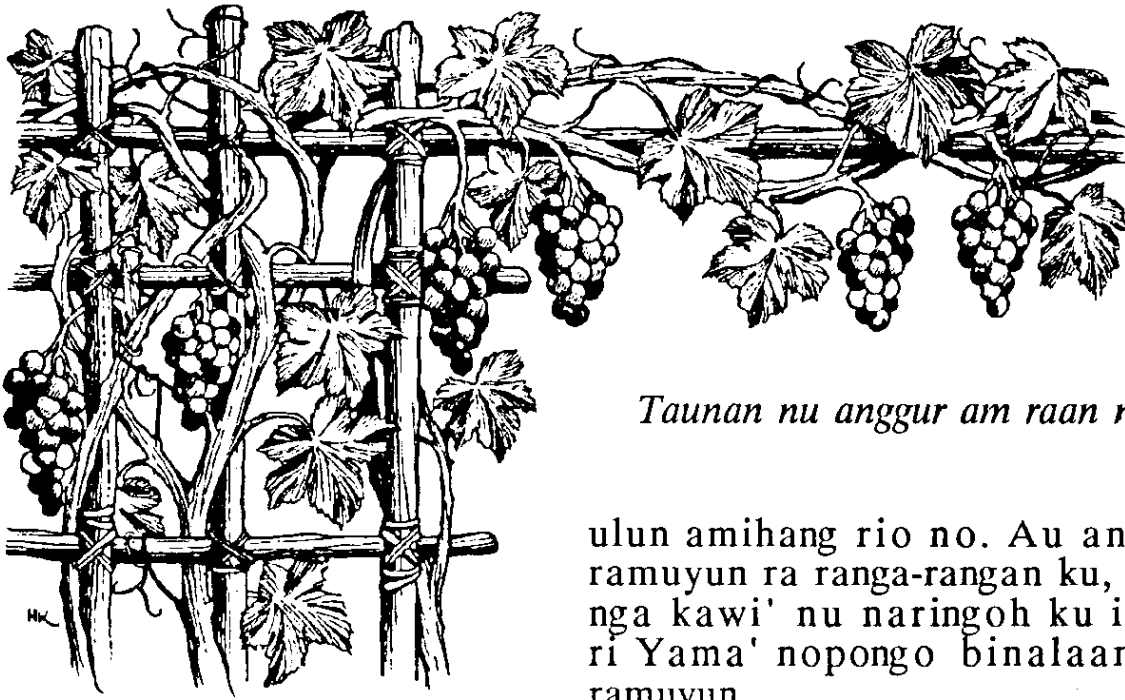
ra aun koson nu rahu ku, 'Au makou, io yak au anduli' ramuyun rahili.' Kono akau masi' rakon akau angin-suat ra au muoi ri Yama' nga i Yama' maayo kuasa' intor rakon. ²⁹Au mindahu ra kawi' nu hitu raino, ra kaapo kawi'. no asauk, hili paat no asauk rahili, akau angintopot. ³⁰Ikaa no asuang rahuon ku ramuyun raino, nga amihang ra tana' hitu mamaar suku'. Io kaando' kuasa' amihang rakon. ³¹Hino puun no au maya' ra kawi' nu susub ri Yama', hili ulun nu tana' hitu akapandai nga au masi' ri Yama'. Lumuat ka makou taka intor ra intok hitu."

Yasus Taunan nu Anggur otopot

15 ¹Rahu po ri Yasus, "Au nga taunan nu anggur otopot am i Yama' ahahalung ra kabun nu anggur hino. ²Tuki-tukir nu raan siino rakon ikaa anginawa' lomporon no am tuki-tukir nu raan anginawa' insapiin no talaaho' hili kinawa' nano aawas. ³Akau hitu nopongo nabahuan nu pangubasan binalaan ku ramuyun. ⁴Mayan ka sumilulum rakon am au pono' rahili mayan po sumilulum ramuyun. Ohondo' ra raan pansuayon ra taunan no io ikaa anginawa', kami po hino ikaa auma' anginawa' nu kono akau ikaa mayan sumilulum rakon.

⁵Au nga taunan nu anggur am akau nga raan-raan no. Aun ulun mayan sumilulum rakon, au am ulun hino anginawa' aawas, nga kono ikaa au akau ikaa akaalap anguma' ra atu-atu. ⁶Am aun ulun ikaa mayan sumilulum rakon io lomporon kono raan. Io rahili aansak. Am raan-raan hiano luluron am tapiri' solobo' ra apui no. ⁷Kono akau mayan sumilulum rakon am pangubasan ku hino olondon ra huang mi am kitaakon mi ri Ama' aun yak

⁸⁸14:17 auma' sumilulum: Luang nu buku nakalair; am sumilulum.

Taunan nu anggur am raan no

kasihaan mi am kawi' nu hiano taakin yak ramuyun. ⁸Kono akau anginawa' aawas, kuasa' asundu nu Ama' ku paintalangan am haling ra hino akau kapiopio ulun ubason ku. ⁹Au masi' ramuyun ohondo' ri Yama' masi' rakon. Onsoi bayah mi olondon asauk ra ulun asian ku. ¹⁰Kono akau maya' ra kawi' nu panusuban ku, akau olondon ra asi' ku hino, ohondo' rakon inaya' ra kawi' nu panusuban ri Yama', am io masi' yak rakon.

¹¹Kawi' nu hitu balaan ku ramuyun, hili insuat ku olondon ra huang mi am panginsuatan mi sumauk otopot. ¹²Hitu nga panusuban ku, onsoi akau masi' ra ulun rangan mi, ohondo' rakon nakaasi' ramuyun. ¹³Kaando' kasangulun akasail ra hayo nu asi' nu sangulun matoi ra tayar nu ranga-rangan no. ¹⁴Akau nga rangan ku nu kono akau maya' ra kawi' nu panusuban ku ramuyun. ¹⁵Ikaa no sabiton ku akau ra amba, nga ulun amba ikaa akapandai ra maan nu

ulun amihang rio no. Au anabit ramuyun ra ranga-rangan ku, hino nga kawi' nu naringoh ku intor ri Yama' nopongo binalaan ku ramuyun.

¹⁶Sala' ka akau namili' rakon. Au nga namili' ramuyun am anusub ramuyun hili akau muoi ambala' am anginawa' aawas ohondo' ra santaun anggur raitu' li, hili kinawa' mi hino sumuku' ra ampus-ampus no. Kono akau anguma' ra hino i Yama' anaak ra aun yak kitaakon mi haling ra inggalan ku. ¹⁷Hitu nga susub ku ramuyun, onsoi akau masi' ra ulun rangan mi.

Ulun nu tana' asisingon ramuyun

¹⁸Kono akau kasinganan nu ulun nu tana' tu, huangon mi nga ilo pahulu nasisingon rakon. ¹⁹Kono akau sumilulum ra ulun nu tana' tu, ulun nu tana' hitu masi' ramuyun am apasauk ramuyun kono anak nilo tohom. Io yak au nopongo namili' ramuyun intor ra ulun nu tana' tu am akau raino ikaa no sumilulum ra ulun nu tana' tu. Hino nga puun no ulun nu tana' tu asisingon ramuyun.

²⁰Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Kaando' kasangulun amba aulu' intor ra ulun amihang rio no. Ilo

nopongo nangulalaat rakon! Am ilo pono' angulalaat po ramuyun. Kono ilo maya' ra pambalaan ku, ilo pono' am maya' po ra pambalaan mi. ²¹Ilo anguma' ra kawi' nu hino ra tayar mi, nga akau hitu ulun ubason ku am ilo ikaa akakaulih ra ulun nanusub rakon no. ²²Ilo ikaa akasala' kono au ikaa inatong am namala' rilo ra kawi' nu baal hino. Io yak raino ilo kaando' pamarahuan ra ilo kaando' sala'. ²³Aun ulun asisingon rakon io pono' am asisingon po ri Yama'. ²⁴Ilo ikaa akasala' kono au ikaa anguma' ra tatandu-tatandu' kalalaban hiatu ra tingkuangon nilo, tatandu-tatandu' hiatu kaando' po kasangulun nanguma'. Io yak raino ilo nakakito ra tatandu' inuma' ku am ilo asisingon rakon am Ama' ku. ²⁵Baal hitu ikaa mulalas asauk yak hili asuhut rahu nasuratan ra Arat sinuratan ri Musa li rilo rahu kono, 'Nga ilo asisingon rakon am kaando' atu-atu sala'.'

²⁶Io yak au anusub ra Amamarangan hino muoi ramuyun haling ri Ama'. Io hino Ro apaintalang ra katapatan ra baal nu Ala. Paat no matong rahili io ambala' intor ra baal ku. ²⁷Akau pono' am ambala' po ra napandayan mi intor ra baal ku, nga kawi' mi hitu baya-baya' nirumangan rakon haling ra puu-puun nali."

16 ¹"Au ambala' amalair ra hitu ramuyun hili intopot mi ikaa alawo. ²Ulun hiano apahiru' ramuyun am ikaa apakuoi ramuyun ra pahun intok sambayang. Am paat no rahili siino ulun amatoi ramuyun am ilo ampahuang ra lumangus ra baal hino ilo angkaraya' ra tayar nu Ala. ³Kawi' nu baal hino maan nilo ra tayar mi nga ilo ikaa po nakakaulih ri Yama' karuo kono am au. ⁴Io yak raino au ambala' ra baal hitu ramuyun hili paat no asauk rahili akau akahuang ra au nopongo nambala' ramuyun. Baal hitu ikaa

binalaan ku ramuyun intor ra puu-puun nali, nga baya-baya' po hua au ramuyun."

Maan nu Ro nu Ala

⁵"Io yak raino au muoi rio nanusub rakon no am kaando' kasangulun po akibala' ramuyun, 'Aun oyon mu guru?'" ⁶Nga raino au inindahu ra baal hitu ramuyun, am huang mi no asusa' bonsoi. ⁷Io yak huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Labing honsoi no kono au muoi. Kono au ikaa muoi, Amamarangan hino ikaa matong ramuyun. Io yak kono au muoi, au anusub rio muoi ramuyun. ⁸Am paat no matong rahili, io apaliman ra ulun nu tana' hitu nga pamahuangan nilo no nasala' intor ra baal nu sala' am intor ra baal nu katapatan, am intor ra baal nu ukum nu Ala. ⁹Pamahuangan nilo no kapiro nasala' intor ra baal nu sala' nga ikaa hua ilo mintopot rakon. ¹⁰Pamahuan ngan nilo no kapiro nasala' intor ra baal nu katapatan hino, nga muoi au no hua ri Yama' am akau pono' bahu am ikaa no akakito rakon. ¹¹Am pamahuangan nilo no kapiro nasala' intor ra baal nu Ala amaratu' ra ukum nga amihang ra ulun nu tana' hitu niratuan ra ukum!

¹²Asuang halan rahuon ku ramuyun, io yak raino tu aahat poyo ringohon mi. ¹³Io yak paat nu Ro hino matong, io ambala' kapiro-pio ra katapatan nu Ala. Io ikaa ambala' ra atu-atu maya' ra kasiha' no tohom. Io mindahu yak ra aun naringoh no, am apaintalang ramuyun ra baa-baal asauk rahili. ¹⁴Io apaintalang ra kuasa' ku asundu hino nga kawi' nu paintalangon no ramuyun naalap no intor rakon. ¹⁵Kawi' nu aun-aun notohom ri Yama' am au po katangan. Hino nga puun ku mindahu ramuyun nga aun binalaan ku ra Ro hino nga indulan no ramuyun."

Asusa' am anginsuat

16“Ikaa no kula' buoi no akau ikaa akakito rakon. Am ikaa po kula' buoi intor ra hino akau akakito po rakon rahili.”

17Ulun ubason ri Yarus rano nakibala' ra sangulun am sangulun, “Aun ki' atungon nu rahu no hino, ‘Ikaa no kula' buoi no akau ikaa kakito rakon’ am ‘Ikaa po kula' buoi intor ra hino akau akakito po rakon rahili?’ Am rahu no po, ‘Nga au muoi ri Yama’.’ 18Aun ki' atungon nu rahu no hino, ‘Ikaa no kula' buoi no?’ Ikaa akapandai taka ra rahu no hino.”

19I Yarus akapandai ra ilo asiha' angkimuot rio. Hili rahu ri Yarus rilo, “Hitu ki' ayamon muyun tu ra au inindahu, ‘Ikaa no kula' buoi no akau ikaa akakito rakon,’ am ‘Ikaa po kula' buoi intor ra hino akau akakito po rakon rahili.’ 20Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Akau rahili kumoros ra tangi' mi, io yak ulun nu tana' hitu anginsuat. Am akau ala'at huang, io yak susa' nu huang mi hino mungga' asa'uk ra insuat. 21Paat nu sangulun ruandu' atipahanak io aila' huang. Io yak pongo nu anak hino marul, io rahili akaliro ra ila' nu huang no hino nga insuat no ra sangulun anak inanak ra tana' hitu. 22Kami po nga hino. Raino akau asusa' huang io yak au tumiwol po ramuyun rahili. Huang mi rahili apanu' ra insuat am kaando' kasangulun amaha'au ra insuat hino intor ra huang mi.

23Paat nu orou hino sumuku' kaando' no aun-aun kimuatin mi rakon. Huangon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Akau ulun ubason ku aun yak kitaakon mi ri Yama' haling ra inggalan ku io auma' anaak ramuyun.^{hh} 24Suku' ra paat raino ikaa po akau nakitaak ra atu-atu haling ra inggalan

ku. Akitaak nga am hili akau akaalap hili insuat mi hino olondon am otopot.”

Amayau ra tana'

25“Kawi' nu baal hitu binalaan ku ramuyun ra pangumangan. Io yak paat nu orou nano asuku' ikaa no rahili au mindahu ramuyun ra pangumangan au mindahu apaintalang yak ambala' ramuyun ra baal nu Ama' hino. 26Paat nu hili akau akitaak ri Ama' haling ra inggalan ku am ikaa no au mindahu akitaak rio ra tayar mi, 27nga i Yama' masi' ramuyun. Io masi' ramuyun nga akau masi' rakon am akau angintopot nga au inatong haling ra Ala. 28Kapio au inatong intor ri Yama', am inuoi ra tana' hitu. Io yak raino au anino ra tana' tu am anduli' ri Yama'.”

29Rahu nu ulun ubason no rano rio, “Guru' raino yak oko ikaa mindahu ra pangumangan, am raino rahu mu atalang ringohon mai. 30Raino apandayan mai ra guru' akapandai ra kawi' nu atu-atu am ikaa pono' pakuan nu ulun akibala' riun raino. Haling ra baal hitu pono' akai angintopot ra oko inatong intor ra Ala.”

31Limbang ri Yarus rilo, “Angintopot ki' akau raino? 32Huangon mi, orou am paat no auma' matong raino nakasuku' noyo, paat mi ahiru' ansusuai, muli' ra tuki-tukir nu pahun mi suku' au sangulun yak amahun. Hama' no pono' kono hino, sala' ka au yak sangulun nga i Yama' hua siino baya-baya' rakon. 33Au mindahu ra hitu ramuyun hili akau akaalap ra kaansayan nga akau sumilulum rakon. Ulun nu tana' hitu angila-ngila' ramuyun, io yak londonon mi huang mi, nga au nopongo namayau ra kuasa' nu tana' hitu.”

^{hh}16:23 Aun yak kitaakon mi ri Yama' haling ra inggalan ku, io auma' anaak ramuyun: Luang nu buku nakalair; Kono akau akitaak ra atu-atu ri Yama' io auma' anaak ra hino ramuyun ra inggalan ku.

Yasus anambayang ra ulun
ubason no

17 ¹Pongo ri Yasus inindahu ra baal hino, hili io naningaa' ra limbowon am rahu no, "U Ama', paat ku nasuku' noyo. Paintalangan mu kuasa' asundu nu Anak mu, hili Anak mu pono' apaintalang ra sundu' nu kuasa' mu. ²Nga oko nopongo nanaak rio ra kuasa' ra kawi' nu ulun, hili io anaak ra bayah otopot am ampus-ampus ra tuki-tukir nu ulun tinaakan mu rio. ³Hitu nga bayah otopot am ampus-ampus, io hino tuki-tukir nu ulun akakaulih riun, Ala saumi am otopot am akakaulih ri Yasus Karistus sinusub mu hino. ⁴Haling ra au nopongo nangawi' ra karaya' nanusuban mu rakon, au nopongo napaintalang ra sundu' nu kuasa' mu ra tana' hitu. ⁵U Ama', ansukon mu au raino ra tingkuangon mu ohondo' ra oko angansuk rakon ra kaapo tana' tu nasauk.

⁶Au nopongo napaintalang riun ra ulun nu tana' hitu io hino ulun nopongo tinaakan mu rakon. Ilo nopongo nasauk ra tohom mu am oko nopongo nanaak rilo rakon am ilo nopongo inaya' ra panusuban mu. ⁷Am raino ilo akapandai ra kawi' nu atu-atu tinaakan mu rakon haling riun. ⁸Au nopongo nangindul rilo ra rahu binalaan mu rakon, am ilo nopongo inintopot. Ilo akapandai nga au kpio-pio inatong haling riun am ilo angintopot po ra oko nanusub rakon.

⁹Au sambayang ra tayar nilo. Sala' ka sambayang ra tayar nu ulun nu tana', io yak tayar nu kawi' nu ulun nopongo tinaakan mu rakon, nga ilo hua tohom mu. ¹⁰Kawi' nu tohom ku, tohom mu poyo am kawi' nu tohom mu tohom ku poyo. Hili kuasa' ku

asundu' hino paintalangan lumangus rilo. ¹¹Raino au matong riun. Ikaa no au murong ra tana'. Io yak siino po ilo ra tana' hitu. U Ama' ansukon, imbuawan mu ilo ra kuasa' mu, kuasa' tinaakan mu rakon no hili ilo asauk ohondo' ra saumi inan kono iito ruo ohondo' ra saumi inan. ¹²Paat ku baya-baya' rilo, au ahalung rilo ra kuasa' mu io hino kuasa' tinaakan mu rakon hitu.ⁱⁱ Au anindung rilo, am kaando' po kasangulun nalawo ra lolot nilo, sangulun ala'at tu yak tuutuu' alawo, hili asuhut aun nasuratan ra Kitap.

¹³Raino au matong riun. Au nopongo nambala' ra kawi' nu baal hitu ra paat ku siino ra tana' tu, hili ilo aingkoos huang anginsuat ohondo' ra insuat ku. ¹⁴Au nopongo nanaak ra rahu binalaan mu rakon ra tayar nilo am ulun nu tana' tu raino asisingon rilo nga ilo raino ikaa no sumilulum ra ulun nu tana' hitu, nga ohondo' rakon ikaa sumilulum ra ulun nu tana' hitu. ¹⁵Ikaa au akitaak ra oko angundut rilo intor ra tana' tu. Au akitaak yak riun angimbuou rilo intor ra napasauk ra kalaatan hino. ¹⁶Ohondo' rakon ikaa sumilulum ra ulun nu tana' hitu, kanilo po hino ikaa sumilulum ra ulun nu tana' hitu. ¹⁷Pasaukon mu ilo ra tohom mu intor ra katapatan mu, rahu mu hino nga otopot. ¹⁸Ohondo' ra oko nopongo nanusub rakon ra ulun nu tana' tu kono po nga hino au nanusub rilo muoi ra ulun nu tana' tu. ¹⁹Au nanaak ra inan ku riun ra tayar nilo, hili ilo kpio-pio asauk ra tohom mu. ²⁰Sala' ka ilo yak sambayangan ku io yak tayar poyo nu ulun angintopot rakon nga intor ra pambalaan nilo.

²¹U Ama' au sambayang hili kawi' nilo asauk ra saumi, kono iito saumi

ⁱⁱ17:12 au ahalung rilo...tinaakan mu rakon hitu: Luang nu buku nakalair; Rangan nu kuasa' ra inggalan ri yama' au nopongo namiaha' ra kawi' nu tinaakan ri yama' rakon.

Yasus anambayang

dom yak ra huang nilo, hili au am ilo ohondo' ra saumi inan."

Yasus tinakub

(Mat 26:47-56; Mrk 14:43-50; Luk 22:47-53)

18 ¹Pongo ri Yasus nasambayang bi nilo ra ulun ubason no rano sinumandaup ra siang borook ininggalanan ra Kisron. Ra intok hino i Yasus am ulun ubason no rano inuoi ra saumi kabun.

²I Yudas ulun apasauk apatakub hino akapandai ra intokon hino nga hai-hait hua i Yasus am ulun ubason no rano lumulur ra intok hino. ³Am pangibit i Yudas ra sambahian sauyar am kula-kula' po ulun ahahalung ra Pahun nu Tuhan hino sinusub nu mamaayo nu imam am ulun Parisi hili ilo inuoi ra intok hino. Ulun hiano siino pailang hahaang am nangibit po ra kalir am lampung.

⁴I Yasus apandai ra aun asauk ra bayah nano. Io tinumiwol rilo am rahu no, "Aun ki' uyumon mi tu?"

⁵Limbang kanilo, "I Yasus ulun nu Nasarit."

Rahu ri Yasus rilo, "Au nga io." I Yudas ulun apasauk apatakub hino hayo-hayou baya-baya' rilo ra hino. ⁶Paat ri Yasus inindahu, 'Au nga io,' kawi' nilo no sinumunsuli hili naaba' ra tana' no.

⁷Pangkimuot po i Yasus rilo, "Aun ki' uyumon mi tu?"

Limbang kanilo, "I Yasus ulun nu Nasarit."

⁸Rahu po ri Yasus rilo, "Kaa ki' nopongo au inindahu ramuyun au nga io? Kono akau ahuyum rakon pookowon mi pahulu ulun rangan ku ratu." ⁹(Io inindahu kono hino, hili asuhut kawi' nu nirahu no ra pahulu li, io hino 'U ama', hili kaando' kasangulun po alawo ra kawi' nu ulun tinaakan mu rakon ratu.)

¹⁰I Simun Piturus siino pailang. Io namutus ra pailang hino hili namiris ra talingo pamiris nu amba nu

yak. Onsoi yak ilo asauk ra saumi riito hili ulun nu tana' hitu angintopot ra oko nga nanusub rakon. ²²Kuasa' mu asundu' tinaakan mu rakon li, tinaakan ku rilo, hili ilo asauk ohondo' ra saumi inan kono iito ohondo' ra saumi inan. ²³Io hino au am ilo ohondo' ra saumi inan kono oko am au ohondo' ra saumi inan. Hili ilo kpio-pio asauk ohondo' ra saumi inan hili ulun nu tana' hitu akapandai ra oko nga nanusub rakon, am oko masi' rilo ohondo' ra oko masi' rakon.

²⁴U Ama', au asiha' ra ulun tinaakan mu rakon tu baya-baya' rakon ra aun yak intok ku, hili ilo akakito ra kuasa' asundu tinaakan mu rakon, nga oko masi' rakon ra kaapo tana' tu nasauk.

²⁵U Ama' otopot! Ulun nu tana' hitu ikaa akakaulih riun, io yak au akakaulih riun. Am ulun hiatu pono' nakapandai ra oko nanusub rakon. ²⁶Au nopongo napaintalang ra kinabaalo' mu ra tayar nilo, am au parambu-rambus anguma' ra hino, hili asi' mu pono' rakon am lumon-

mamaayo nu imam. Inggalan nu amba hino i Matkus. ¹¹Hili rahu ri Yasus ri Piturus, "Pandulion mu susuki' pailang muno! Nga ikaa mulalas au aila' maya' ra aun nopongo nilondon ri Yama' ra tayar ku."

Yasus ra tingkuangon ri Hanas

¹²Hili sauyar nu Ruum hiano am mamaayo nilo no am ulun ahahalung ra Pahun nu Tuhan rano nanakub ri Yasus. Hili ilo nanangkong rio, ¹³am nangibit ri Yasus puu-puun ra tingkuangon ri Hanas. I Hanas io hino iwan ri Kayapas Kinatuaan nu imam ra upok hino. ¹⁴I Kayapas nga nambala' ra ulun Yahudi ra pahulu li rahu kono, "Labing honsoi no sangulun yak matoi, hili kawi' nu bansa' hitu ikaa matoi."

Piturus ahalim ri Yasus

(*Mat 26:69-70; Mrk 14:66-68; Luk 22:55-57*)

¹⁵I Simun Piturus am sangulun ubason bokon no sinumunu' ri Yasus. Ulun ubason bokon no akakaulih ra Kinatuaan nu Imam hino, hili io sinumunu' ri Yasus inunsop ra totobon nu pinamahal ra pahun nu Kinatuaan nu Imam. ¹⁶I Piturus angkinaan ra libung nu papahal hino, ra maar nu totobon no. Hili sampul nu ulun ubason bokon no akakaulih ra Kinatuaan nu Imam no. Io nahayam ra ruandu' ahahalung ra totobon hino, hili nangibit ri Piturus inunsop. ¹⁷Io yak rahu nu ruandu' ahahalung ra totobon hito ri Piturus, "Kaa ki' oko hitu sangulun ulun ubason nu ulun hitu?"

Limbang ri Piturus, "Sala'!"

¹⁸Paat hino nakapinaat ra paat asimu'. Amba-amba rano am ulun ahahalung ra Pahun nu Tuhan hiano

nopongo nahuluk ra apui tinaunan ra arang am nandalang nilumbung ra apui hino. I Piturus inimaar rilo hili inaya' nandalang.

Kinatuaan nu Imam angkimuot ri Yasus

(*Mat 26:59-66; Mrk 14:55-64; Luk 22:66-71*)

¹⁹Kinatuaan nu Imam hino nangkimuot ri Yasus ra baal nu ulun ubason no rano am pangubasan no hino. ²⁰Limbang ri Yasus rilo, "Buoi ku ambala' am pambalaan ku aringoh yak nu ulun. Au asalok ambala' ra ulun ra intokon nu ulun Yahudi lumulur io hino ra pahun-pahun intok sumambayang am ra Pahun nu Tuhan. Kaando' aun-aun rahu ku ikaa apandayan nu ulun. ²¹Kulo ki' kimuati' mu au? Kimuatin mu nga ulun nopongo nakaringoh ra pangubasan ku hino. Ilo akapandai ra tuki-tukir nu rahuon ku."

²²Pongo ri Yasus inindahu, sangulun sauyar ra maar ri Yasus no nanampiling ra pingal ri Yasus no am rahu no, "Kulo oko aatas mindahu kono hino ra Kinatuaan nu Imam."

²³Rahu ri Yasus ra sauyar hino, "Kono siino nasala' ra rahu ku hino, onsoi ko mindahu ra ulun hiatu aun nasala' ra rahu ku hino. Io yak kono rahu ku hino otopot aun puun mu namampiling rakon?"

²⁴Haling ra hino i Hanas nanusub ri Yasus muoi ri Kayapas Kinatuaan nu Imam hino. Am tatangkong nano ikaa poyo iniru' nilo.

I Piturus ahalim po ri Yasus

(*Mat 26:71-75; Mrk 14:69-72; Luk 22:58-62*)

²⁵I Simun Piturus tuo-tuor po andalang ra maar nu apui no. Ulun bokon rano angkimuot rio, "Kaa ki' oko hitu poyo sangulun ulun ubason nu ulun hitu?"

Limbang ri piturus, "Sala'!"

²⁶Sangulun amba nu Kinatuaan nu Imam, io hino pahaka' nu ulun nilompor ri Piturus ra talingo li, rahu no, "Kaa ki' oko nakito ku ra kabun nili baya-baya' ra ulun hitu?" ²⁷Ingondo' po i Piturus inindahu, "Sala'!" am paat hino manuk no pono' am naningkukuuk.

Yasus ra tingkuangon ri Pilatus
(*Mat 27:1-2; 11-14; Mrk 15:1-5; Luk 23:1-5*)

²⁸Paat nu susuab hino mingas lali', ilo nangibit ri Yasus intor ra pahun ri Kayapas inuoi ra pahun nu Gabunor. Mamaayo nu ulun Yahudi ikaa inunsop ra pahun hino nga ilo aangas anguma' ra baal asala' maya' ra arat nilo, nga kono ilo akasala' maya' ra arat nu ugama nilo ilo ikaa akaaya' angakan ra akan nu Irau Paska. ²⁹Haling ra hino insaloh ri Pilatus tinumiwol rilo. Pangkimuot i Pilatus, "Aun ki' papasalaan mi ra ulun hitu?"

³⁰Limbang nilo ri Pilatus, "Ikaa akai angibit rio ra Tuan Gabunor nu kaapo io nakasala'."

³¹Rahu ri Pilatus rilo, "Onsoi akau angibit rio am amaratu' ra ukum maya' ra ukum nu arat nu ugama mi tohom."

Io yak limbang nu ulun Yahudi hiano, "Atu-atu pono' kaulun ikaa auma' akai amaratu' ra ukum maan potoyo'." ³²(Baal hitu asauk hili asuhut aun binalaan ri Yasus ra paat no nambala' napaintalang ra lakou nu patayan no.)

³³Panduli' po i Pilatus inunsop ra istana' hino am nahipah ri Yasus. Io nangkimuot ri Yasus, "Kapio ki' oko hitu Raja' nu ulun Yahudi?"

³⁴Limbang ri Yasus, "Kapio ki' Tuan Gabunor katangan ra pangkimuatan hino karuo kono am ulun bokon inindahu ra Tuan Gabunor ra baal ku hitu?"

³⁵Limbang ri Pilatus, "Ulun Yahudi ki' au? Bansa' mu tohom am mamaayo nu imam hiano nangibit riun nanaak rakon. Aun ki' nopongo inuma' mu?"

³⁶Rahu ri Yasus, "Pihangan ku hitu sala' ka intor ra tana' tu. Kono pihangan ku intor ra tana' tu, kapio ulun ubason ku ratu tumabuh ra ulun Yahudi hili au ikaa taakin ra mamaayo nu ulun Yahudi. Pihangan kutu sala' ka intor ra tana' hitu!"

³⁷Hili i Pilatus nangkimuot rio, "Kono po hino, otopot ki' oko hitu raja'?"

Limbang ri Yasus, "Tuan Gabunor nga inindahu ra au hitu raja'. Au inanak am inatong ra tana' hitu saumi langus yak, io hino ambala' ra katapatan nu Ala. Ulun haling ra katapatan hino angkino-goh rakon."

³⁸Rahu ri Pilatus nangkimuot ri Yasus, "Aun ki' atungon nu katapatan hino?"

I Yasus ukumin potoyo'

(*Mat 27:13-31; Mrk 15:6-20; 23:13-25*)

Am insaloh po i Pilatus tinumuun ra ulun Yahudi. Rahu ri Pilatus rilo, "Kaando' napan-dayan ku ra sala' no am amaratu' ra ukum rio. ³⁹Io yak maya' ra kaubasan mi, au asalok amalabus ra ulun niriil ra paat nu Irau Paska. Asiha' ki' akau ra au amalabus ra Raja' nu ulun Yahudi hitu?"

⁴⁰Limbang nilo am hili nilumuap, "Ikaa! Sala' io! I Barabas labusin mu!" (I Barabas sangulun antatakou.)

19 ¹Am paat hino i Pilatus nanusub ra ulun namalapos ri Yasus. ²Hili sauyar hiano namalingkong ra raan-raan akaruui pinasauk ra sasapak, hili ilo napasapak ra ulu ri Yasus no. Am ilo namakai rio ra sampayau alanso-lan-

som. ³Hili ilo po ruli-ruli' matong am sumamba angikiat rio am rahu kanilo, "Kaansayan ra tayar nu Raja' nu ulun Yahudi." Pongo nu hino hili ilo nangapis ra pingal nano.

⁴Am insaloh po i Pilatus inuoi indahu ra ulun asuang siino ra intok hino, rahu no, "Ilayin mi nga au nangibit rio ininsaloh hili apandayan mi ra au ikaa apandai ra sala' no am amaratu' ra ukum rio."

⁵I Yarus ininsaloh am pinasasapak ra sasapak akaruui hino am pinakai ra sampayau alanso-lansom. Rahu ri Pilatus rilo, "I lai' mi nga hitu nga ulun hili!"

⁶Paat nu mamaayo nu imam am kawi' nu ulun angiaha' hiano nakakito rio, ilo nilumuap, "Salipon yak io, Salipon yak io!"

Rahu ri Pilatus rilo, "Ibiton mi yak io am akau yak analip rio. Au kaa akapandai ra aun sala' no am amaratu' rio ra ukum."

⁷Limbang nu ulun Yahudi rano, "Siino arat mai mindahu io potoyon yak nga io anganku ra inan no tohom ra Anak nu Ala."

⁸Paat ri Pilatus nakaringoh ra rahu nilo hino, labing po balaa' no ⁹hili io nanduli' po inunsop ra istana' hino am nangkimuot po ri Yarus, "Aun ki' haling mu?" Io yak i Yarus ikaa nilumimbang sahumu.

¹⁰Rahu ri Pilatus rio, "Ikaa ki' oko mindahu ra atu-atu rakon? Huangon mu nga, siino kuasa' ku amalabus riun, karuo kono am apasalip riun."

¹¹Limbang ri yarus, "Tuan kaando' kuasa' mu ra inan ku nu kono po Ala ikaa anaak ra hino riun. Io yak ulun nanaak rakon ratu riun labing maayo ra sala'."

¹²Paat ri Pilatus nakaringoh ra rahu hino, labing po likot no amalabus ri Yarus. Io yak ulun Yahudi rano salua-luap rahu kanilo, "Kono Tuan amalabus rio ikaa no Tuan sumilulum ra raja' sabiton ra Kaisar.

Ulun anganku ra inan no ra raja' io hino pantabuh ri Kaisar."

¹³Paat ri Pilatus nakaringoh ra rahu hino, io nangibit ri Yarus ininsaloh hili nanturung ra kurusi' pantutuuman ra intok ininggalanan ra "Tontom ra Batu." (Rahu nu ulun Ibarani sabiton ra "Gabata")

¹⁴Am paat hino maar jaam oopor am ruo ra tanga' orou, am suaban nano Irau Paska. Rahu ri Pilatus ra ulun Yahudi hiano, "Hitu nga raja' muyun li!"

¹⁵Hili ilo nilumuap, "Potoyon yak io! Potoyon yak io! Salipon yak io!"

Rahu ri Pilatus, "Au ki' analip ra raja' mi hitu?"

Limbang nu mamaayo nu imam rano, "Saumi yak raja' mai io hino i Kaisar!"

¹⁶Pongo nu hino hili i Pilatus nanaak ri Yarus ra sauyar rano ra io maan salipo'

I Yarus sinalip

(*Mat 27:32-44; Mrk 15:21-23; Luk 23:26-43*)

Hili sauyar hiano nangibit ri Yarus. ¹⁷Hili i Yarus nanaan ra salip hino muoi ra intok ininggalanan ra "Intok nu kuapak". (Rahu nu ulun Ibarani io hino "Golgota".) ¹⁸Ra hino ilo nanalip ri Yarus. Ilo nanalip napangkibab ra ruo ngaulun ulun bokon am i Yarus nahintanga'.

¹⁹I Pilatus pono' nanurat ra kula-kula' rahu io hino, I YASUS HALING RA NASARIT, RAJA' NU ULUN YAHUDI. Hili io noposokot ra popor nu salip no ra solor ra ulu no. ²⁰Asuang ulun Yahudi namasa' ra surat hino nga intok ri Yarus sinalip no ikaa atawoi intor ra bandar. Rahu hino sinuratan ra rahu nu Ibarani, Latin am Yunani. ²¹Rahu nu mamaayo nu imam am ulun Yahudi ri Pilatus, "Pain mu surati' ra, 'Raja' nu ulun Yahudi.' Suratan mu yak, 'Rahu nu ulun hitu, au nga Raja' nu ulun Yahudi.'"

²²Io yak limbang ri Pilatus, "Aun po sinuratan ku am hino yak!"

²³Pongo nu sauyar hiano nanalip ri Yarus, ilo nangalap ra kain pakai nano hili ilo nampipiruo apat bahian, saumi ra sangulun. Ilo pono' am nangalap ra kain no nasindayol binaal intor ra sampila' kain inansar intor ra lioh suku' ra kalayam am kaando' pipikit no. ²⁴Rahu nilo ra sangulun am sangulun, "Pain taka bintai' kain nasindayol hitu. Onsoi nahi undion taka ra anantu' ra aun ulun akaundut."

Baal hitu asauk hili asuhut rahu nasuratan ra Kitap am rahu no,

"Ilo nantatayar ra pakai ku ra lolot nilo.

Am ilo nangundi ra kain ku sinindayol."

Kono hino nga inuma' nu sauyar hiano.

²⁵Ina' ri Yarus am pahaka' ruan-du' nu ina' nano i Maria andu' ri Kolopas am i Maria ulun nu Makdalina ininggayou ra maar nu salip no. ²⁶Paat ri Yarus nahilong ra ina' no am ulun ubason asian no hino tinumuor ra maar nano, rahu ri Yarus ra ina' nano, "Io raino anak mu."

²⁷Hili Yarus inindahu po ra ulun ubason no hino, "Io pono' am ina' mu." Puun rahili ulun ubason hino nangibit ra ina' ri Yarus no ra pahun no tohom.

Pinatayan ri Yarus

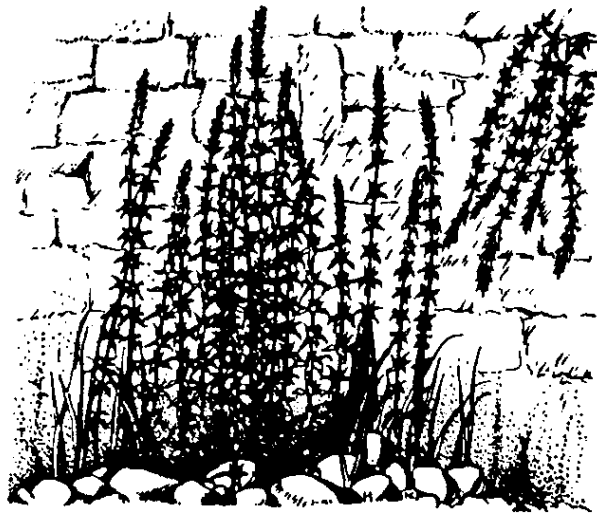
(Mat 27:45-56; Mrk 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸Am Yarus akapandai nga paat hino kawi' nu atu-atu nopongo nasauk am kawi' nu nasuratan ra Kitap nasuhut yak, rahu ri Yarus, "Atinum au."

²⁹Siino ra hino saumi mangkuk napanu' ra ruu' nu anggur asangiu. Hili sauyar hiano napatapuk ra

tutuu' am napasanggap ra popor nu taun hisop, hili ilo nonoroi napaimaar ra rumpil ri Yarus no. ³⁰Hili Yarus pono' am nanimpos ra ruu' nu anggur hino am rahu no, "Nasauk noyo!"

Hili io nirumungu' am inatoi.

Taun Hisop

Yarus tinura'

³¹Nga orou nanalipan ri Yarus no io hino orou pamalairan ra Orou Taahan nu ulun Yahudi, mamaayo nu ulun Yahudi aangas ra bangkai nu ulun sinalip hiano toyo-toyong ra salip no ra paat nu Orou Taahan, nga Orou Taahan hitu labing aulu' intor ra Orou Taahan bokon. Suku' ulun Yahudi inuoi nakitaak ri Pilatus hili anusub ra ulun muoi pamandak ra kalayam nu ulun sinalip hiano am anuun rilo intor ra salip no. ³²Haling ra hino sauyar-sauyar rano inuoi pamandak ra kalayam nu ruo ngaulun rangan ri Yarus sinalip no.

³³Paat nilo nakasuku' ri Yarus, ilong kanilo am inatoi no i Yarus. Intor ra hino ilo ikaa namandak ra

kalayam ri Yasus no. ³⁴Io yak sangulun ra lolot nu sauyar hiano nanura' ra solor ra tiahang ri Yasus no, am biis nu lumbak nangkaul ra siang.

³⁵(Ulun nakakito ra baal hino nopongo nahihulit hili akau pono' am angintopot^{jj}. Nga inulit no hino otopot, am io akapandai nga kawi' nu inulit no hino otopot.)

³⁶Baal hitu nasauk hili asuhut aun nasuratan ra Kitap, rahu no,

*"Kaando' ka saumi po
pandakan ra tulang no."*

³⁷Siino po nasuratan ra Kitap, rahu no,

*"Ilo auma' ahilong rio io hino
ulun nopongo tinura' nilo."*

Baal ra namalabangan ri Yasus

(*Mat 27:57-61; Mrk 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸Pongo nu hino i Yusup haling ra bandar Arimatia inuoi ri Pilatus akitaak ra kuasa' ra angibit ra bangkai ri Yasus no. Io sangulun ubason ri Yasus ikaa napandayan nga io alaa' ra mamaayo nu ulun Yahudi. Am i Pilatus pono' namalihua ra rahu ri Yusup no hili io inuoi nangalap ra bangkai ri Yasus no. ³⁹I Nikodimus ra pahulu li inatong ri Yasus ra paat nu londom inaya' ri Yusup, am nangibit ra tutuu' aamis ra howou io hino muur am gaharu suang no onom ngoopor ngakati'.

⁴⁰Hili ilo ruo nangundut ra bangkai ri Yasus no am namarilit ra kain aninggalas am napaaya' ra tutuu' aamis ra howou io hino muur am gaharu maya' ra arat nu ulun Yahudi ra ompolobong. ⁴¹Maar nu intok ri Yasus sinalip no, siino saumi kabun am kabun hino siino saumi lobong bahuon am lobong hino kaando' po kasangulun binulian. ⁴²Nga

alibos po orou pamalairan hino am suaban nano Orou Taahan noyo, am intok ri Yasus sinalip no amaar ra labangan, hili ilo namului ra bangkai ri Yasus no ra luang nu lobong hino.

Lobong kaando' suang

(*Mat 28:1-8; Mrk 16:1-8; Luk 24:1-12*)

20 ¹Ra paat nu susuab borook nu orou minggu', i Maria ulun nu Makdalina inuoi ra lobong namalabangan ri Yasus. Paat no nakasuku' ilong no ra batu pinonobon no am insiran intor ra luang nu lobong hino. ²Intor ra hino io nanimbul inuoi pahuyum ri Piturus am sangulun ubason bokon asian ri Yasus no, am rahu ri Maria rilo, "Inalap no Tuhan, kaando' noyo ra lobong no am ikaa apandai akai ra aun namulian."

³Hili i Piturus am sangulun ubason ri Yasus bokon no inuoi ra lobong hino. ⁴Ilo ruo nanimbul io yak sangulun ubason bokon no aarang intor ri Piturus am io pahulu nakasuku' ra lobong hino. ⁵Hili io nanundop nahilong ra lobong hino, kakito no kawi' nu kain aninggalas hiano iringkuli' io yak ikaa io inunsop. ⁶I Simun Piturus pono' am sunusunu' intor ra naaling, suku' io am parambus inunsop ra lobong hino. Ilong no am iringkuli' kain aninggalas hino ⁷io yak kain pinomongkos ra ulu ri Yasus rulu-rulun iringkuli' ikaa naungga' am nakataning ra kain bokon no. ⁸Pupus no ulun ubason sinumuku' pahulu ra lobong hino io inunsop po. Io nahilong am hili inintopot. ⁹(Io yak buoi nu hili ikaa po ilo akapandai ra rahu nasuratan ra Kitap, rahu no, "Ikaa mulalas io anduli' aayah intor ra patayan.") ¹⁰Pongo nilo nahilong hili ulun ubason ri Yasus hiano inuli'.

^{jj}19:35 angintopot: Luang nu buku nakalair; Olondon angintopot.

**I Yasus initalang ri Maria ulun nu
Makdalina**
(*Mat 28:9-10; Mrk 16:9-11*)

¹¹I Maria ulun nu Makdalina ininggayou ra tiboboan nu luang nu lobong hino am tangi-tangi'. koton-go' no antangi' io kinumoob nahilong ra luang nu lobong hino, ¹²hili kakito no ruo ngaulun malaikat nanampakai ra kain apulak. Malaikat hiano nanturung ra namulian ra bangkai ri Yasus, sangulun solor ra ulu, am sangulun solor ra kalayam. ¹³Rahu nu malaikat hiano ri Maria, "U inan kulo pantangi' ko?"

Limbang ri Maria, "Inalap no Tuhan kuli am ikaa no napandayan ku namulian li."

¹⁴Pongo ri Maria nahayam ra malaikat hiano, hili io nangalii' am kakito no i Yasus hayo-hayou ra intok hino. Io yak, ikaa io akapandai ra ulun hino nga i Yasus. ¹⁵Pangki-muot i Yasus rio, "U pahaka' kulo pantangi' ko? Aun ki' uyumon mu?"

Nga indos ri Maria am ulun hino angingimbuou ra kabun, limbang no rio, "U Aman, kono oko namanding ri Yasus intor ra hitu mindahu ko rakon ra namulian mu, hili au muoi angalap rio."

¹⁶Rahu ri Yasus rio, "Maria!"

Hili i Maria nangalii' ri Yasus am io mindahu ra rahu nu ulun Ibarani, "Rabuni!" (Atungon no "Guru".)

¹⁷Rahu kono po ri Yasus ri Maria, "Pain mu kangkamo' au nga kaapo au inuoi ri Yama'. Bi kamu muoi ra pahaka' ku am balaan mu ilo ra au sumimpur muoi ra Ama' ku am Ama' mi ra Tuhan ku am Tuhan mi."

¹⁸Bi ri Maria ulun nu Makdalina hino inuoi pambala' ra ulun ubason bokon no ra io nakakito ra Tuhan am

io nangindul ra rahu binalaan nu Tuhan.

I Yasus initalang ra ulun ubason no
(*Mat 28:16-20; Mrk 16:4-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹Kamayon nu orou hili, kawi' nu ulun ubason ri Yasus rano nilumulur ra saumi pahun am kawi' nu totobon kinimputan, nga ilo alaa' ra mamaayo nu ulun Yahudi. Pulali-lali' i Yasus siino ra lolot nilo rano am rahu no, "Tabi' kaansayan ra tayar mi."

²⁰Pongo no inindahu io napakito ra longon am tiahang no. Kakaulihi' nilo rahili ra io hino nga Tuhan, ilo nanginsuat bonsoi. ²¹Hili rahu po ri Yasus rilo kainduo, "Tabi' kaansayan ra tayar mi. Ohondo' ra i Yama' nanusub rakon, kono po hino raino au anusub ramuyun."

²²Pongo no inindahu hili io napatulu' ra linabu nu pinawo no ra ulun ubason no rano am rahu no, "Alapan mi Ro nu Ala munsop ra huang mi. ²³Kono akau angampun ra sala' nu ulun bokon Ala pono' angampun ra sala' nu ulun hino. Kono akau ikaa angampun ra sala' nu ulun bokon, Ala pono' ikaa angampun ra sala' nu ulun hino."

Yasus am i Tomas

²⁴I Tomas (sabiton ra nahapir) sangulun ra lolot nu oopor am ruo ulun ubason ri Yasus kaando' baya-baya' ra ulun ubason bokon rano ra paat ri Yasus inatong. ²⁵Rahu nu ulun ubason bokon nano ri Tomas, "Akai nakakito ra Tuhan!"

Io yak limbang ri Tomas, "Kono au ikaa akakito ra pailang baya' nu paku' ra longon no am ikaa apakangkam ra tutulu nu longon ku ra baya' nu paku' no am angangkam ra

tiahang no, kapiro-pio au ikaa angintopot.”

²⁶Tulu' orou lolot no, ulun ubason ri Yasus hiano inuoi po ra sulap hino am i Tomas baya-baya' nirumangan rilo. Am kawi' nu totobon pono' am kinimputan. Io yak i Yasus pulalilali' siino ra lolot nilo am rahu no, “Tabi' kaansayan ra tayar mi.”

²⁷Hili rahu ri Yasus ri Tomas, “Ilai' nga longon kutu am pakangkamo' nga tutulu' nu longon muno. Singgalin mu longon muno am kangkamo' tiahang kutu. Ikaa oko ruo-ruo huang raino, onsoi yak oko angintopot!”

²⁸Limbang ri Tomas ri Yasus, “Oko nga Ala am Tuhan ku!”

²⁹Rahu ri Yasus rio, “Angintopot ki' oko raino nga oko nopongo nakakitorakon? Asatu' ulun angintopot hama' no pono' io ikaa akakito!”

Languson nu buku hitu

³⁰Asuang po tatandu' kalalaban bokon inuma' ri Yasus ra tingkua-ngon nu ulun ubason no, ikaa nasuratan ra buku hitu. ³¹Io yak siino kula-kula' tatandu' kalalaban nasuratan ra buku hitu, hili akau angintopot^{kk} nga i Yasus io hino Raja' Kaayahan, Anak nu Ala. Am intor ra intopot mi rio akau akaalap ra bayah nga intor hua ra inggalan no.

Yasus inintalang ra tulu' ngaulun ubason no

21 ¹Kalibos hino bi ri Yasus inuoi intalang po ra ulun ubason no rano ra paat nilo siino ra liahu maayo sabiton ra Tiborius. Kono nga hitu nasauk.

²Saumi orou li i Simun Piturus, i Tomas sabiton ra anak Nahapir, i Natanil intor ra Kana ra दौरा

Galilia, anak-anak ri Sabidius am ruo ngaulun ubason ri Yasus bokon no nilumulur. ³Rahu ri Simun Piturus ra ranga-rangan no rano, “Muoi au amparalo.”

Limbang nu ranga-rangan no rano, “Maya' akai riun.”

Hili ilo inuran ra paraau nilo no. Sorondo-rondom ilo namparalo am kaando' yak naalap nilo. ⁴Paat nu orou no sumarat i Yasus tuo-tuor ra ihih nu liahu maayo hino. Io yak ilo ikaa akakaulih ra ulun hino nga i Yasus. ⁵Rahu ri Yasus rilo, “U pahaka' mi nakaalap ki' akau ra pait?”

Limbang kanilo, “Kaando'.”

⁶Rahu ri Yasus rilo, “Roloon mi solor ra pamiris ra suapah nu paraau no, hili akau akaalap ra pait.” Am roloo' nilo solor ra pamiris no, hili paat nilo namananat ra roloo' hino ikaa ilo nakananat nga asuang hua pait no laarang.

⁷Sangulun ubason asian ri Yasus inindahu ri Piturus, “Hino nga Tuhan!”

Pakaringoh i Simun Piturus ra ulun hino nga Tuhan io nasampayau (nga pinangus no hua sampayau nano) hili io tinumundak ra siang no muoi ri Yasus. ⁸Ulun ubason ri Yasus bokon rano nangkabil ra paraau nilo no am namananat ra ralo nilo napanu' ra pait. Ikaa kula' tawoi intor ra asak no, io hino maa-maar aatus ngamito yak.

⁹Pakasuku' ilo ra asak no, pakailong ilo ra baa akaapui am siino pait am ruti' tampa-tampak ra baa hino. ¹⁰Rahu ri Yasus rilo, “Angibit ka ra kula-kula' yak suang nu pait naalap mi bahu.”

¹¹Hili i Simun Piturus inuoi ra paraau no nangasak ra ralo hino, nga ralo hino napanu' ra pait maayo

^{kk}20:31 Angintopot: Luang nu buku nakalair; Olondon angintopot.

21:3 Luk. 5:5 21:6 Luk. 5:6

kaawi'. Suang nu pait hiano aatus am limo ngoopor am talu ngainan. Io yak hama' no pono' pait hiano asuang, ikaa yak hua nainta' ralo hino. ¹²Rahu ri Yasus rilo, "Ikon mi aangkan taka."

Kaando' ka kasangulun po ra lolot nu ulun ubason ri Yasus hiano aatas angkimuot rio, "Aun ki' oko?" Nga napandayan nilo hua ra io nga Tuhan.

¹³Hili i Yasus inimaar rilo io nangundut ra ruti' no am hili nanaak ra ulun ubason no rano. Kono po hino nu pait no.

¹⁴Hitu nga kaintalu ri Yasus inintalang ra ulun ubason no rano, puun ra io inatoi am pinanduli' kaayaho'.

Yasus am i Piturus

¹⁵Pongo nilo naangkan pangkimuot i Yasus ri Simun Piturus rahu kono, "Simun anak ri Yahaya, akasail ki' asi' mu rakon intor ra asi' mu ra ulun hiatu?"

Limbang ri Piturus, "U Tuhan, Tuhan akapandai ra au masi' riun Tuhan."

Rahu po ri Yasus, "Piarain mu kawi' nu ulun ubason ku ohondo' ra ulun ahahalung ra maak nu rumba."

¹⁶Pangkimuot po i Yasus kainduo, "Simun anak ri Yahaya, masi' ki' oko rakon?"

Limbang ri Piturus, "Kapio Tuhan, oko akapandai ra au masi' riun."

Rahu po ri Yasus, "Piarain mu kawi' nu ulun ubason ku ohondo' ra ulun ahahalung ra rumba."

¹⁷Pangkimuot po i Yasus ra kaintalu ri Simun rahu kono, "Simun anak ri Yahaya, masi' ki' oko rakon?"

I Piturus nasusa' huang nga intalu ruli' no hua Yasus nangkimuot rio. Limbang ri Piturus, "U Tuhan, oko

akapandai ra kawi-kawi' no. Oko akapandai ra au masi' riun Tuhan."

Rahu po ri Yasus, "Piarain mu kawi' nu ulun ubason ku ohondo' ra ulun ahahalung ra rumba. ¹⁸Huangon mu onsoi-onsoi rahu kutu. Paat mu ambulok hama' mu yak amipiro' ra awak mu am muoi' ra atu yak kasiha' mu. Io yak paat mu matuo rahili oko onoroi ra longon mu am ulun bokon amipiro' riun ra awak mu am angibit riun muoi' ra intok kaangasan mu." ¹⁹(Yasus inindahu kono hino nga io ambala' ra baal nu patayan ri Piturus rahili. Lumangus ra patayan no hino Ala ansukon.) Pongo nu hino am rahu po ri Yasus ri Piturus, "Ikon mu maya' ko rakon!"

I Yasus am ulun ubason no bokon

²⁰Pangalii' i Piturus am ilong no ra talikuron nano am sangulun ulun ubason ri Yasus intok no masi' no. Ulun hino nga hinumait ri Yasus ra paat nilo angakan am nangkimuot ri Yasus, 'U Tuhan, aun ki' kaulun apasauk apatakub riun Tuhan?' ²¹Pahilong i Piturus ra ulun hino am rahu ri Piturus ri Yasus, "Tuhan aun koson nu ulun soro'?"

²²Limbang ri Yasus "Kono au asiha' ra io aayah suku' ra ratangan ku kulo ki' oko ampahuang ra baal hitu? Io yak ikon mu maya' ko rakon."

²³Rahu hino nakarayol ra kawi' nu ulun ubason ri Yasus rano ra ubason ri Yasus hino ikaa matoi. Topot natu i Yasus ikaa inindahu ra ulun hino ikaa matoi, io yak rahu ri Yasus, 'Kono au asiha' ra io aayah suku' ra ratangan ku kulo ki' oko ampahuang ra baal hitu."

²⁴Au hitu Yahaya amala' ra kawi' nu nakito ku intor ra baal nu nasauk

hitu. Au po nga nopongo nanurat ra baal hitu. Am akai akapandai ra kawi' nu nirahu ku otopot yak.

Rahu pamaparan

²⁵Asuang po baa-baal bokon inuma' ri Yasus ikaa nasuratan.

Kono kawi' nu hiano sinuratan pamahuangan ku tana' hitu ikaa asulob ra pamulian ra buku panuratan ra baa-baal bokon hino.